

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ
ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2021-2022**

**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Α΄ ΤΑΞΗ ΚΑΙ Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Α. Στην Α΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου διδάσκεται το μάθημα «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» τέσσερις (4) ώρες την εβδομάδα. Για τη διδασκαλία λαμβάνεται υπόψη η εξεταστέα ύλη ως ακολούθως:

Ι. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΒΙΒΛΙΑ:

- Κ. Αδαλόγλου, Α. Αυδή, Ε. Λόππα, Δ. Τάνης, Χ. Λ. Τσολάκης, *Έκφραση - Έκθεση* (τ. Α'), ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Γ. Μανωλίδης, Θ. Μπεχλιβάνης, Φ. Φλώρου, *Θεματικοί Κύκλοι (Έκφραση - Έκθεση)* ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Γ.Β. Κανδήρου, Δ.Ε. Πασχαλίδης, Σ.Ν. Ρίζος, *Γλωσσικές Ασκήσεις*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Σ. Χατζησαββίδης, Α. Χατζησαββίδου, *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ως εξεταστέα ύλη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου ορίζονται δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται σε δραστηριότητες και να απαντούν σε ερωτήματα/ερωτήσεις που απορρέουν από κείμενα που αναφέρονται σε κάποια ή κάποιες από τις θεματικές ενότητες, όπως αυτές ορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Πιο συγκεκριμένα οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:

α) Να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κείμενα με στόχο τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αναπαριστώνται ιδέες, αντιλήψεις, προκαταλήψεις για τον άνθρωπο, την κοινωνία και τον κόσμο

β) Να προσεγγίζουν τη δομή και τη γλώσσα των κειμένων και τα κειμενικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και τη σχέση που έχει η γλώσσα και η οργάνωση των κειμένων με την περίσταση και τον σκοπό της επικοινωνίας

γ) Να παράγουν κείμενα, με βάση κείμενα αναφοράς, με στόχο:

- Τον μετασχηματισμό των γλωσσικών και νοηματικών δομών (σημασιών) των κειμένων
- Τη συνοπτική νοηματική απόδοση μέρους των κειμένων ή των απόψεων που διατυπώνονται για κάποιο ζήτημα
- Τη διατύπωση και έκφραση δικών τους απόψεων, σε επικοινωνιακό πλαίσιο, σχετικά με συγκεκριμένα ερωτήματα/θέματα/απόψεις που τίθενται στα κείμενα αναφοράς.

Τα κείμενα σχετίζονται νοηματικά με τις εξής **θεματικές ενότητες**:

- Γλώσσα, γλωσσική ποικιλία, οπτική γωνία, δημιουργικότητα της γλώσσας
- Γλωσσομάθεια
- Αναλφαβητισμός
- Διάλογος
- Εφηβεία
- Αγάπη και έρωτας
- Ενδυμασία και μόδα
- Γηρατειά και νεότητα
- Το κωμικό και η σημασία του γέλιου.

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

BIBLIA:

- Ν. Γρηγοριάδης, Δ. Καρβέλης, Χ. Μηλιώνης, Κ. Μπαλάσκας, Γ. Παγανός, Γ. Παπακώστας, *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (τ. Α'), ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Ι. Παρίσης, Ν. Παρίσης, *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ως εξεταστέα ύλη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου ορίζονται δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος.

Οι μαθητές/τριες αναμένεται να είναι σε θέση:

α) Να προσεγγίζουν τους χαρακτήρες με βάση τα δεδομένα του κειμένου (όνομα, εξωτερική εμφάνιση, ενέργειες, σχέσεις με άλλα πρόσωπα, δικά τους λόγια και σκέψεις, λόγια και σκέψεις άλλων προσώπων για αυτούς και στάση του αφηγητή), με σκοπό να εντοπίζουν χαρακτηριστικά τους στοιχεία που φωτίζουν τη δράση τους

β) Να αναγνωρίζουν τους ποικίλους ποιητικούς υπαινιγμούς (στην περίπτωση ποιητικού κειμένου) μέσα από τον συνδυασμό συμβόλων, σχημάτων λόγου και κειμενικών δεικτών εν γένει, με σκοπό να εμπλουτίζουν την κατανόησή τους

γ) Να περιγράφουν τη συναισθηματική διάθεση του ποιητικού υποκειμένου στηριζόμενοι στα σύμβολα και τις γλωσσικές επιλογές (ρηματικά πρόσωπα, χρόνοι, εγκλίσεις των ρημάτων, στίξη)

δ) Να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο στοιχεία του λόγου των προσώπων, γλωσσικές επιλογές και να αναγνωρίζουν το πώς αυτά παράγουν νόημα

ε) Να αξιοποιούν στις ερμηνευτικές τους απόπειρες κειμενικά στοιχεία και επιλογές μορφολογικού χαρακτήρα, με σκοπό να τεκμηριώνουν τις θέσεις και τις ανταποκρίσεις τους.

Θεματικές ενότητες που εξετάζονται στην Α΄ τάξη είναι «Τα φύλα στη λογοτεχνία», «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση».

Β. Στη Β΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου διδάσκεται το μάθημα «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» τέσσερις (4) ώρες την εβδομάδα. Για τη διδασκαλία λαμβάνεται υπόψη η εξεταστέα ύλη ως ακολούθως:

I. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

BIBLIA:

- Κ. Αδαλόγλου, Α. Αυδή, Ε. Λόππα, Δ. Τάνης, Χ. Λ. Τσολάκης, *Έκφραση - Έκθεση* (τ. Β'), ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Γ. Μανωλίδης, Θ. Μπεχλιβάνης, Φ. Φλώρου, *Θεματικοί Κύκλοι (Έκφραση – Έκθεση)* ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Γ.Β. Κανδήρου, Δ.Ε. Πασχαλίδης, Σ.Ν. Ρίζος, *Γλωσσικές Ασκήσεις*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Σ. Χατζησαββίδης, Α. Χατζησαββίδου, *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ως εξεταστέα ύλη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου ορίζονται δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται σε δραστηριότητες και να απαντούν σε ερωτήματα/ερωτήσεις που απορρέουν από κείμενα που αναφέρονται σε κάποια ή κάποιες από τις θεματικές ενότητες, όπως αυτές ορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Πιο συγκεκριμένα οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:

α) Να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κείμενα με στόχο τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αναπαριστώνται ιδέες, αντιλήψεις, προκαταλήψεις για τον άνθρωπο, την κοινωνία και τον κόσμο

β) Να προσεγγίζουν τη δομή και τη γλώσσα των κειμένων και τα κειμενικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και τη σχέση που έχει η γλώσσα και η οργάνωση των κειμένων με την περίσταση και τον σκοπό της επικοινωνίας

γ) Να παράγουν κείμενα, με βάση κείμενα αναφοράς, με στόχο:

- Τον μετασχηματισμό των γλωσσικών και νοηματικών δομών (σημασιών) των κειμένων
- Τη συνοπτική νοηματική απόδοση μέρους των κειμένων ή των απόψεων που διατυπώνονται για κάποιο ζήτημα
- Τη διατύπωση και έκφραση δικών τους απόψεων, σε επικοινωνιακό πλαίσιο, σχετικά με συγκεκριμένα ερωτήματα/θέματα/απόψεις που τίθενται στα κείμενα αναφοράς.

Τα κείμενα σχετίζονται νοηματικά με τις εξής **θεματικές ενότητες**:

- Πληροφόρηση
- Δημοσιογραφία
- Τύπος
- ΜΜΕ
- Εργασία
- Επιλογή επαγγέλματος
- Στερεοτυπικές αντιλήψεις
- Φυλετικός και κοινωνικός ρατσισμός

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

BIBΛΙΑ:

- Ν. Γρηγοριάδης, Δ. Καρβέλης, Χ. Μηλιώνης, Κ. Μπαλάσκας, Γ. Παγανός, Γ. Παπακώστας, *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (τ. Β'), ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Ι. Παρίσης, Ν. Παρίσης, *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ως εξεταστέα ύλη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου ορίζονται δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος.

Οι μαθητές/τριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- α) Να προσεγγίζουν τους χαρακτήρες με βάση τα δεδομένα του κειμένου (όνομα, εξωτερική εμφάνιση, ενέργειες, σχέσεις με άλλα πρόσωπα, δικά τους λόγια και σκέψεις, λόγια και σκέψεις άλλων προσώπων για αυτούς και στάση του αφηγητή), με σκοπό να εντοπίζουν χαρακτηριστικά τους στοιχεία που φωτίζουν τη δράση τους
- β) Να αναγνωρίζουν στα κείμενα τον συνδυασμό συμβόλων, σχημάτων λόγου και κειμενικών δεικτών εν γένει, με σκοπό να εμπλουτίζουν την κατανόησή τους
- γ) Να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο στοιχεία του λόγου των προσώπων, γλωσσικές επιλογές (ρηματικά πρόσωπα, χρόνοι, εγκλίσεις των ρημάτων, στίξη) και να αναγνωρίζουν το πώς αυτά παράγουν νόημα
- δ) Να αξιοποιούν στις ερμηνευτικές τους απόπειρες κειμενικά στοιχεία και επιλογές μορφολογικού χαρακτήρα, με σκοπό να τεκμηριώνουν τις θέσεις και τις ανταποκρίσεις τους.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στις Α΄ και Β΄ Τάξεις ΓΕΛ, οι εκπαιδευτικοί είναι σκόπιμο να λάβουν υπόψη τους τα παρακάτω:

Η γλωσσική εκπαίδευση και η λογοτεχνική εκπαίδευση συνεργούν, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να ανταποκρίνονται σε κάθε γεγονός γραμματισμού, είτε αυτό συμβαίνει στον δημόσιο είτε στον σχολικό ή ιδιωτικό χώρο, τόσο στο επίπεδο κατανόησης όσο και στο επίπεδο παραγωγής λόγου.

Με τον νέο τρόπο αξιολόγησης, ενιαία εξέταση νεοελληνικής γλώσσας – λογοτεχνίας, σε ενδοσχολικό, όπως και σε πανελλαδικό, επίπεδο δίνεται έμφαση στην ικανότητα των μαθητών και μαθητριών να κατανοούν και να ερμηνεύουν τα κείμενα. Ως εκ τούτου η διδασκαλία του μαθήματος στηρίζεται σε μαθησιακές διαδικασίες, μέσω των οποίων ενισχύονται οι μαθητές και οι μαθήτριες, ώστε να χαράξουν τη δική τους εγγραμμάτη πορεία.

Η διδακτική προσέγγιση είναι «ανοικτή» ως προς τα περιεχόμενα, ώστε οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και οι μαθήτριες να επιλέγουν το κειμενικό υλικό. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να σχεδιάσει τις διδακτικές διαδρομές που θα ακολουθήσει, με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες του σχολικού περιβάλλοντος, σε επίπεδο τάξης, σχολικής μονάδας, τοπικής κοινωνίας.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός, αφού καλείται ως «μεσάζων» να υπηρετήσει τη γενικότερη στόχευση του Προγράμματος Σπουδών (ΠΣ) και να ενισχύσει τις ομάδες των μαθητών και μαθητριών στην επίτευξη των στόχων που τίθενται από κοινού, στο πλαίσιο του ΠΣ. Ο σχεδιασμός πρέπει να οδηγεί στον ανασχεδιασμό με βάση την ανατροφοδότηση από τη διδακτική πράξη, η αξιολόγηση να είναι διαρκής και διαμορφωτική, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να συνειδητοποιούν την εξέλιξή τους και ο/η εκπαιδευτικός να έχει δεδομένα για τον ανασχεδιασμό του διδακτικού του/της προγράμματος.

Υπογραμμίζεται ότι η «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» αποτελεί ενιαίο διδακτικό αντικείμενο/κλάδο του μαθήματος «Ελληνική Γλώσσα», σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα των μαθημάτων των Ημερήσιων και Εσπερινών Γενικών Λυκείων, και διδάσκεται από τον/την ίδιο/α εκπαιδευτικό ανά τμήμα. Επιπλέον, τονίζεται ότι η εξέταση των μαθητών και μαθητριών γίνεται σε αδιάκτα κείμενα, λογοτεχνικά και μη λογοτεχνικά.

I. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Οι μαθησιακές διαδικασίες, μέσω των οποίων επιτυγχάνονται οι στόχοι της γλωσσικής εκπαίδευσης στο Γενικό Λύκειο, διακρίνονται σε δύο επίπεδα: α) διαδικασίες κατανόησης κειμένων και β) διαδικασίες παραγωγής γραπτού, προφορικού και πολυτροπικού λόγου και σχηματικά αποδίδονται ως εξής:

A. Διαδικασίες κατανόησης του νοήματος, της οργάνωσης και της μορφής των κειμένων

A1. Εντοπισμός και αναγνώριση των βασικών χαρακτηριστικών των κειμένων

A2. Ερμηνεία και μετασχηματισμοί των κειμένων

A3. Κριτικός στοχασμός/αξιολόγηση των κειμένων

A4. Αναστοχασμός σχετικά με ακολουθούμενες στρατηγικές κατανόησης κειμένων

B. Διαδικασίες παραγωγής γραπτού, προφορικού και πολυτροπικού λόγου:

Μετασχηματισμοί κειμένων

B1. Σχεδιασμός και οργάνωση των κειμένων

B2. Σύνθεση κειμένων (συγγραφική φάση)

B3. Αναθεώρηση – Δημοσίευση των κειμένων

B4. Αναστοχασμός σχετικά με τις ακολουθούμενες στρατηγικές παραγωγής λόγου/μετασχηματισμού των κειμένων

Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στηρίζεται σε κείμενα και δραστηριότητες που αντλούνται από: α) τα διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια β) ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και γ) από υλικό που επιλέγει/δημιουργεί ο ίδιος ο διδάσκων/η ίδια η διδάσκουσα ή μαζί με τους μαθητές και τις μαθήτριές του/της, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών.

Οργάνωση περιεχομένων

Η διδασκαλία περιλαμβάνει δύναμι μία μεγάλη ποικιλία προφορικών, γραπτών και υβριδικών κειμένων, τα οποία εμφανίζονται σε έντυπη, ψηφιακή ή και πολυτροπική μορφή και παράγονται είτε εντός είτε εκτός του σχολικού χώρου. Το ποια είναι, κάθε φορά, τα κείμενα αυτά καθορίζεται κατά κύριο λόγο από το γλωσσικό και γνωστικό επίπεδο των μαθητών και των μαθητριών και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, όπως ορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Κατά την επεξεργασία των κειμένων, επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναπτύσσουν κριτικό προβληματισμό και όχι να κατακτούν τυποποιημένες γνώσεις και πολύ περισσότερο να αναπαράγουν μηχανιστικά συγκεκριμένες απόψεις/στερεότυπα.

Το περιεχόμενο κάθε θεματικής ενότητας μπορεί να αναπτύσσεται γύρω από βασικά ερωτήματα που απασχολούν τους μαθητές, τις μαθήτριες και τους εκπαιδευτικούς. Σημαντικό, επίσης, είναι να επιλέγονται κείμενα που θέτουν ερωτήματα, χωρίς απαραίτητα να δίνουν απαντήσεις, και ανήκουν σε διαφορετικά κειμενικά είδη που συνδυάζουν ποικιλία γενών λόγου.

Κατά τον σχεδιασμό της θεματικής ενότητας, ο/η εκπαιδευτικός είναι απαραίτητο να λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα δομικά στοιχεία για τη συγκρότησή της (χωρίς να σημαίνει ότι κάθε θεματική ενότητα περιλαμβάνει όλα τα παρακάτω) που συνδέονται με τις διαδικασίες που έχουν παρουσιασθεί παραπάνω:

Δραστηριότητες ανάλυσης κειμένων με στόχο την κατανόηση της γλωσσικής τους μορφής και των κειμενικών τους χαρακτηριστικών. Αναλύονται κείμενα με στόχο την ανάδειξη της σχέσης που έχει η γλώσσα και η οργάνωση του κειμένου με την κατάσταση επικοινωνίας και τον σκοπό.

Δραστηριότητες ερμηνευτικής και κριτικής προσέγγισης των κειμένων με στόχο τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο στα κείμενα αναπαρίστανται ιδέες, αντιλήψεις, προκαταλήψεις, για τον άνθρωπο, την κοινωνία και τον κόσμο.

Δραστηριότητες συγκριτικής εξέτασης κειμένων ως προς τις δύο προηγούμενες διαστάσεις: Αναλύονται συστάδες (δίκτυα) κειμένων, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των κειμένων ως προς τη γλώσσα, το μέσο, τους σημειωτικούς τρόπους, το κειμενικό είδος, ως προς τα γένη του λόγου, τις αναπαραστάσεις της πραγματικότητας, τον τρόπο προσέγγισης του θέματος κ.λπ.

Δραστηριότητες παραγωγής λόγου: Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να ανταποκριθούν στα μελετώμενα κείμενα παράγοντας λόγο, να μετασχηματίσουν γλωσσικές και νοηματικές δομές των κειμένων ή να παρουσιάσουν συνοπτικά το περιεχόμενο κειμένων και να διατυπώσουν τις δικές τους απόψεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα, σε καθορισμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. **Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους να γράφονται τουλάχιστον επτά (7) κείμενα παραγωγής λόγου 350-400 λέξεων στη σχολική τάξη και να γίνεται συστηματική διόρθωσή τους.**

Δραστηριότητες αναστοχασμού και ανάπτυξης μεταγνωστικών δεξιοτήτων: Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να περιγράψουν τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκαν, τις στρατηγικές με τις οποίες προσέγγισαν τα κείμενα ή τα σχεδίασαν και δημοσίευσαν, τις δεξιότητες που αξιοποίησαν για να έχουν καλύτερο αποτέλεσμα.

Επίσης, κατά τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη γλωσσική και επικοινωνιακή ετοιμότητα των μαθητών και των μαθητριών και να παρεμβαίνει στις περιπτώσεις που διαπιστώνει ελλείμματα γνώσης. Η διδασκαλία των μορφοσυντακτικών φαινομένων, του λεξιλογίου, των σημασιολογικών και πραγματολογικών στοιχείων συναρτάται πάντοτε με τη χρήση της γλώσσας στη νοηματοδότηση των κειμένων και δεν αποβλέπει στην απομνημόνευση μεταγλωσσικών όρων. Οι δραστηριότητες οργανώνονται σε επίπεδο κειμένου, με προσομοίωση όσο το δυνατό αυθεντικών συνθηκών επικοινωνίας, έχουν μετασχηματιστικό χαρακτήρα και ενθαρρύνουν τη χρησιμοποίηση εκ μέρους των μαθητών και μαθητριών βιβλίων αναφοράς σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή (γραμματικές, λεξικά κ.λπ.).

Οι θεματικές ενότητες που προσεγγίζονται ανά τάξη είναι οι εξής:

Για την Α' τάξη	Για τη Β' τάξη
Γλώσσα, Γλωσσική ποικιλία, οπτική γωνία, δημιουργικότητα της γλώσσας	Πληροφόρηση
Γλωσσομάθεια	Δημοσιογραφία
Αναλφαβητισμός	Τύπος
Διάλογος	MME

Εφηβεία	Εργασία
Αγάπη και έρωτας	Επιλογή επαγγέλματος
Ενδυμασία και μόδα	Σtereοτυπικές αντιλήψεις
Γηρατειά και νεότητα	Φυλετικός και κοινωνικός ρατσισμός
Το κωμικό και η σημασία του γέλιου	

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο σκοπός της λογοτεχνικής εκπαίδευσης δεν μπορεί να είναι παρά ο διάλογος με τις ποικίλες λογοτεχνικές αναπαραστάσεις της ανθρώπινης κατάστασης στα κείμενα, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

α) να βιώσουν τη λογοτεχνία ως πηγή εμπειριών, ως διαλεκτική συγκρότηση αισθητικών και διανοητικών συγκινήσεων, και να αναγνωρίσουν τη δραστική αξία τους για τη ζωή τους,
β) να συγκροτήσουν την υποκειμενικότητά τους, εμπλουτίζοντας την κατανόησή τους για πτυχές του κόσμου που προϋπήρξε και εκείνου που τους περιβάλλει, και ενισχύοντας την κριτική τους στάση απέναντι στον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία υποβάλλει νοήματα και αξίες.

Οι ειδικότεροι σκοποί διδασκαλίας δεν είναι αυτόνομοι ως προς τον παραπάνω σκοπό ή ισοδύναμοι με αυτόν αλλά αποτελούν αναβαθμούς στην προσπάθεια της επίτευξής του. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, επομένως, χρειάζεται να υποστηριχθούν στα ακόλουθα:

α) να αποκτήσουν αναγνωστικές δεξιότητες, ώστε να αξιοποιούν συνδυαστικά έναν αριθμό ενδοκειμενικών και εξωκειμενικών στοιχείων, για να ιχνηλατούν με μεγαλύτερη επάρκεια το νοηματικό υπόστρωμα των κειμένων,
β) να θέτουν κρίσιμα για εκείνους/εκείνες ερωτήματα/θέματα συζήτησης, σχετικά με τα ζητήματα που πραγματεύονται τα κείμενα-τα ερωτήματα να λειτουργούν στη συνέχεια ως άξονες ή κέντρα αλληλεπιδράσεων και συνομιλιών μεταξύ των μαθητών/μαθητριών, ελεύθερων τόσο στη διανοητική όσο και στη συναισθηματική τους διάσταση,
γ) να πραγματεύονται τις υποθέσεις τους στο πλαίσιο μιας αναγνωστικής/ερμηνευτικής κοινότητας.

Τα προηγούμενα εξειδικεύονται σε συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως εξής:

A. Κατανόηση κειμένων

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να αναδιηγούνται την ιστορία που αφηγείται το κείμενο, χωρίς να ερμηνεύουν τα γεγονότα.
- στην περίπτωση ποιητικού κειμένου, να αναγνωρίζουν τους ποικίλους ποιητικούς υπαινιγμούς μέσα από τον συνδυασμό συμβόλων, σχημάτων λόγου και κειμενικών δεικτών εν γένει, με σκοπό να εμπλουτίζουν την κατανόησή τους.
- να προσεγγίζουν τους χαρακτήρες με βάση τα δεδομένα του κειμένου (όνομα, εξωτερική εμφάνιση, ενέργειες, σχέσεις με άλλα πρόσωπα, δικά τους λόγια και σκέψεις, λόγια και σκέψεις άλλων προσώπων γι' αυτούς και στάση του αφηγητή), με σκοπό να εντοπίζουν χαρακτηριστικά τους στοιχεία που φωτίζουν τη δράση τους.
- να περιγράφουν τη συναισθηματική διάθεση των προσώπων στηριζόμενοι στα σύμβολα και τις γλωσσικές επιλογές (γραμματικά πρόσωπα, χρόνοι, εγκλίσεις των ρημάτων, στίξη).

Συνοπτικά, οι μαθητές κι οι μαθήτριες θα πρέπει να είναι σε θέση:

- να εντοπίζουν και να συσχετίζουν τα κειμενικά στοιχεία που οργανώνουν το κείμενο ως σημασιοδοτημένη κατασκευή. Δηλαδή, να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο στοιχεία του λόγου των προσώπων, αφηγηματικούς τρόπους, αφηγηματικές τεχνικές, ρηματικά πρόσωπα και εκφραστικά μέσα, και
- να αναγνωρίζουν το πώς αυτά παράγουν νόημα
- παράλληλα να αξιοποιούν τα απολύτως απαραίτητα εξωκειμενικά στοιχεία για την κατανόηση του κειμένου.

B. Ερμηνεία κειμένων

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να τοποθετούνται/ανταποκρίνονται στο θέμα ή ερώτημα που οι ίδιοι/ες πιστεύουν ότι θέτει το κείμενο, απαντώντας στην ερώτηση: «ποιο είναι για σας το κύριο θέμα για συζήτηση που θέτει το κείμενο».
- να αξιοποιούν στις ερμηνευτικές τους απόπειρες κειμενικά στοιχεία, μορφικές επιλογές και ιστορικά συμφραζόμενα, με σκοπό να τεκμηριώνουν τις θέσεις και τις ανταποκρίσεις τους στην τομή της κειμενικότητας με την υποκειμενικότητα, της λογικής με το συναίσθημα.
- να συνυπολογίζουν τις απόψεις/ερμηνείες των συμμαθητών τους και να οδηγούνται στη διαμόρφωση μιας πιο πολύπλευρης ερμηνείας.
- να μιλούν και να γράφουν με όρους υπόθεσης και όχι ερμηνευτικής βεβαιότητας («υποθέτω ότι ...» και όχι «σημαίνει ότι ...»).
- να ανασυνθέτουν σε γραπτό ερμηνευτικό σχόλιο την οπτική που οι ίδιοι διαμόρφωσαν με την ολοκλήρωση της διαλογικής διαδικασίας.

Γ. Μετασχηματισμός ή/και παραγωγή κειμένων

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

α. να επιφέρουν *τροποποιήσεις/συμπληρώσεις στο αρχικό κείμενο*, μέσα από τροποποίηση των αφηγηματικών συμβάσεων του κειμένου: εστίασης, οπτικής γωνίας, αφηγητή, κ.ά.,

- να συμπληρώνουν τα κενά απροσδιοριστίας του κειμένου,
- να προσθέτουν έναν ήρωα ή ένα περιστατικό στην αρχική ιστορία,
- να συνεχίζουν την ιστορία ή να γράφουν ένα εναλλακτικό τέλος.

β. να αλλάξουν το είδος του κειμένου: μετατροπή θεατρικού σε αφήγημα, αφηγήματος σε θεατρικό, συγγραφή ποιήματος με αφορμή πεζό, συγγραφή πεζού με αφορμή ποίημα.

γ. να συνθέτουν νέο κείμενο, όπως, π.χ.:

- ποιητικό ή αφηγηματικό κείμενο που διευρύνει ή απαντά σε κάποιο κεντρικό ερώτημα του κειμένου που συζητήθηκε ή θέτει ένα παραπλήσιο ερώτημα,
- ιστορία, στην οποία οι μαθητές και οι μαθήτριες θα χτίσουν έναν χαρακτήρα που δρα σε ανθρώπινες καταστάσεις παρόμοιες με αυτές του αρχικού κειμένου, αποκαλύπτοντας εναλλακτικούς τρόπους δράσης,
- ποιητικό κείμενο με την κυρίαρχη τεχνική ή συναισθηματική διάθεση του αρχικού.

Δ. Αναστοχασμός σε σχέση με τις ακολουθούμενες στρατηγικές ανάγνωσης/κατανόησης

Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- να περιγράψουν τις στρατηγικές κατανόησης και ερμηνείας που χρησιμοποιούν

- να αναγνωρίζουν τις προσωπικές αξίες, στάσεις, εμπειρίες, ιδεολογικές θέσεις που τους επηρεάζουν στη διαδικασία πρόσληψης των κειμένων και να τις παρουσιάζουν στους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους, στο πλαίσιο μιας αναστοχαστικής συζήτησης
- να αποτιμούν την πορεία που ακολούθησαν σε μια διαδικασία αυτοαξιολόγησης ή και αυτοελέγχου.

Ειδικότερα για την Α΄ Τάξη

Κατά την επεξεργασία καθεμιάς από τις δύο (2) θεματικές ενότητες, «Τα φύλα στη λογοτεχνία», «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση», θεωρείται απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται κείμενα τόσο από τη νεότερη και σύγχρονη όσο και από την παλαιότερη λογοτεχνία και να διδάσκονται τουλάχιστον **δεκαπέντε (15) συνολικά**. Τα γραμματολογικά στοιχεία, όταν κρίνονται απαραίτητα, διερευνώνται σταδιακά κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας των λογοτεχνικών κειμένων, σε συνάρτηση με αυτά και δεν αποτελούν αντικείμενο αποστήθισης. Η ενθάρρυνση των μαθητών και των μαθητριών να προτείνουν κείμενα προς συζήτηση και παρουσίαση στην τάξη μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για τη λογοτεχνία. Τον ίδιο στόχο υπηρετούν, επίσης, ποικίλες πρακτικές φιλαναγνωσίας.

Ειδικότερα για τη Β΄ Τάξη

Στη Β΄ τάξη η Λογοτεχνία διδάσκεται **με ελεύθερη επιλογή κειμένων από τον/την εκπαιδευτικό**. Δεν θα πρέπει, ωστόσο, να λησμονούμε ότι δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα σύνολο κειμένων που διδάσκονται κατά παράταξη, χωρίς να συνομιλούν μεταξύ τους με βάση συγκεκριμένα κριτήρια (θεματικά, τεχνοτροπικά, ιστορικά, γραμματολογικά, μορφικά, κ.λπ.), αλλά να εκλαμβάνεται ως ένα μάθημα μαθητοκεντρικό και κειμενοκεντρικό, που επιτρέπει στη σχολική τάξη να κατανοεί και να συνομιλεί για την πολλαπλότητα των τρόπων της λογοτεχνικής αναπαράστασης θεμάτων που τροφοδοτούν συνεχώς την ελληνική και παγκόσμια λογοτεχνία. Η διερεύνηση της ιστορικότητας των κειμένων (ιστορικότητα του συγγραφέα, του κειμένου, των αναγνωστών) ενισχύει την ερμηνευτική και κριτική στάση των μαθητών και των μαθητριών απέναντι στα κείμενα.

Στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς διδάσκονται από το διδακτικό εγχειρίδιο κείμενα (ποιήματα, διηγήματα, αποσπάσματα εκτενέστερων λογοτεχνικών κειμένων) ή/και λογοτεχνικά κείμενα (είτε αποσπάσματα είτε και ολόκληρα) από έγκριτες πηγές, έντυπες ή/και ηλεκτρονικές, κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και μαθητριών. Κατά την επιλογή των κειμένων θεωρείται απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται κείμενα τόσο από τη νεότερη και σύγχρονη όσο και από την παλαιότερη λογοτεχνία. Τα αναγκαία γραμματολογικά στοιχεία διερευνώνται σταδιακά, σε συνάρτηση προς τα κείμενα και δεν αποτελούν αντικείμενο αποστήθισης, αλλά βοηθητικό υλικό, το οποίο επιτρέπει την ανάδειξη της ιστορικότητας, που διαπερνά και καθορίζει ολόκληρη τη λογοτεχνία ως θεσμό, με όλες τις ενδολογοτεχνικές και εξωλογοτεχνικές συναρτήσεις του. Ως ιστορικότητα δεν νοείται η «εικονογράφηση» μιας δεδομένης ιστορικής στιγμής μιας κοινωνίας ούτε η έμφαση στις ιστορικές συνθήκες παραγωγής του έργου· νοείται κυρίως η προσέγγιση της ιστορικής διάστασης της ανθρώπινης κατάστασης, του τρόπου δηλαδή με τον οποίο η ιστορική στιγμή διαμορφώνει συνειδήσεις, αξίες, ταυτότητες και ορίζει τη σχέση των ατόμων με το περιβάλλον τους και τις εκβάσεις της ατομικής τους πορείας. Η ερμηνεία των κειμένων στο πλαίσιο της ιστορικότητάς τους δεν ταυτίζεται, επομένως, με τη στατική και εκ των προτέρων περιχαράκωσή τους σε ένα

γραμματολογικό κέλυφος. Για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του διδακτικού χρόνου, **η διδασκαλία προτείνεται να γίνεται σε συνεχόμενο δώρο**, εφόσον ο διδάσκων/η διδάσκουσα το επιθυμεί και καταστεί δυνατό στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος. Προβλέπονται οπωσδήποτε διδακτικές ώρες για την παραγωγή λόγου των μαθητών/μαθητριών στη σχολική τάξη και ώρες για την παρουσίαση ατομικών ή/και ομαδικών εργασιών. Η βιβλιοπαρουσίαση και βιβλιοκριτική, όπως και οι δραστηριότητες της δημιουργικής γραφής αξιοποιούνται κατά τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας. **Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους να διδάσκονται τουλάχιστον δεκαπέντε (15) κείμενα.**

III. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ

Οι μαθητές και οι μαθήτριες εξετάζονται σε δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος.

Τα κριτήρια με τα οποία αποτιμάται η πληρότητα των απαντήσεων των μαθητών και των μαθητριών είναι: α) η ποιότητα (αλήθεια και ακρίβεια των δεδομένων), β) η ποσότητα (η επάρκεια των στοιχείων), γ) η συνάφεια του περιεχομένου με τον επικοινωνιακό στόχο και δ) η σαφήνεια σε επίπεδο έκφρασης και διατύπωσης του περιεχομένου.

IV. ΠΗΓΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Για τη Νεοελληνική Γλώσσα

Συμπληρωματικά προς τα διδακτικά βιβλία, αξιοποιούνται:

- Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Νεοελληνική Γλώσσα από τη διαδικτυακή πύλη του *Πρωτέα*. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- *Πολύτροπη Γλώσσα*: Υποστηρικτικό υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία στο λύκειο, διευρύνοντας και εμπλουτίζοντας το εγχειρίδιο «Έκφραση-Έκθεση». <http://politropi.greek-language.gr/>
- *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου - Λυκείου.
http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
- *Φωτόδεντρο - Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου*
<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

Για τη Λογοτεχνία

Συμπληρωματικά προς τα διδακτικά βιβλία, αξιοποιούνται:

- Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Λογοτεχνία από τη διαδικτυακή πύλη του *Πρωτέα*.
<http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου - Λυκείου.
http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
- *Φωτόδεντρο - Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου*
<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

- Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού. Νέα Ελληνική Λογοτεχνία και Πολιτισμός www.snhell.gr.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Προκειμένου, οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις διαδικασίες κατανόησης των κειμένων και στις διαδικασίες παραγωγής λόγου, προτείνεται στη διδασκαλία του μαθήματος να αξιοποιηθεί το *Γλωσσάρι όρων* που υπάρχει στον *Φάκελο Υλικού «Εμείς και οι άλλοι...»* για τη Γ΄ τάξη ΓΕΛ. Το *Γλωσσάρι* επικαιροποιεί όρους που αξιοποιούνται στα εκπαιδευτικά υλικά και εξασφαλίζει μια συμφωνία στο περιεχόμενο τους. Σε καμιά περίπτωση οι όροι αυτοί δεν αποτελούν αντικείμενο εξέτασης.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ **Γ΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

1.1. Η οργάνωση της διδασκαλίας στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στηρίζεται σε κείμενα και δραστηριότητες που αντλούνται από:

- α) Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια
- β) Τους φακέλους συμπληρωματικού υλικού: Νεοελληνική Γλώσσα, *Φάκελος Υλικού: «Εμείς και οι άλλοι...»*, *Δίκτυο κειμένων και Λογοτεχνία: Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων*
- γ) Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- δ) Υλικό που επιλέγει ή δημιουργεί ο/η διδάσκων/ουσα εκπαιδευτικός.

Προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις διαδικασίες κατανόησης των κειμένων και στις διαδικασίες παραγωγής λόγου προτείνεται να αξιοποιούν το *Γλωσσάρι Όρων* που περιέχεται στους *Φακέλους Υλικού*. Οι όροι αυτοί αποτελούν εργαλεία προσέγγισης των κειμένων και όχι αυτοσκοπό.

Πιο αναλυτικά:

A. Για τη Νεοελληνική Γλώσσα

α. Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

- Κ. Αδαλόγλου, Α. Αυδή, Ν. Γρηγοριάδης, Α. Δανιήλ, Ι. Ζερβού, Ε. Λόππα, *Έκφραση - Έκθεση (Τεύχος Γ')*, Υ.ΠΑΙ.Θ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Σ. Χατζησαββίδης, Α. Χατζησαββίδου, *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Υ.ΠΑΙ.Θ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» [Η Γραμματική είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για όσα αναφέρονται στα Κεφάλαια: «Σύνταξη», «Σημασιολογία» και «Πραγματολογία- Κειμενογλωσσολογία»]
- Γ.Β. Κανδήρου, Δ.Ε. Πασχαλίδης, Σ.Ν. Ρίζος, *Γλωσσικές Ασκήσεις*, Υ.ΠΑΙ.Θ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Γ. Μανωλίδης, Θ. Μπεχλιβάνης, Φ. Φλώρου, *Θεματικοί Κύκλοι* (Έκφραση - Έκθεση), Υ.ΠΑΙ.Θ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Νεοελληνική Γλώσσα, *Φάκελος Υλικού: «Εμείς και οι άλλοι ... »*, *Δίκτυο κειμένων*, Υ.ΠΑΙ.Θ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (εκτός του τρόπου αξιολόγησης και των ενδεικτικών κριτηρίων αξιολόγησης).

β. Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής:

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Νεοελληνική Γλώσσα από τη διαδικτυακή πύλη του Πρωτέα. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>

- Πολύτροπη Γλώσσα: Υποστηρικτικό υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία στο Λύκειο, διευρύνοντας και εμπλουτίζοντας το εγχειρίδιο «Έκφραση-Έκθεση». <http://politropi.greek-language.gr/>

- Φωτόδεντρο - Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

B. Για τη Λογοτεχνία

α. Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

- Ν. Γρηγοριάδης, Δ. Καρβέλης, Χ. Μηλιώνης, Κ. Μπαλάσκας, Γ. Παγανός, Γ. Παπακώστας, *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Τεύχος Γ')*, Υ.ΠΑΙ.Θ ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

- Ι. Παρίσης, Ν. Παρίσης, *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, Υ.ΠΑΙ.Θ ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

- Λογοτεχνία, *Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων*, Υ.ΠΑΙ.Θ ./ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

β. Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής:

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Λογοτεχνία από τη διαδικτυακή πύλη του Πρωτέα. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>

- Φωτόδεντρο - Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

- Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού. Νέα Ελληνική Λογοτεχνία και Πολιτισμός www.snhell.gr

1.2. Διδακτική μεθοδολογία – προσέγγιση στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας:

A. Για τη Νεοελληνική Γλώσσα

Οι **μαθησιακές διαδικασίες**, μέσω των οποίων επιτυγχάνονται οι στόχοι της γλωσσικής εκπαίδευσης σε όλες τις τάξεις του ΓΕΛ, διακρίνονται σε δύο επίπεδα:

α) Διαδικασίες κατανόησης κειμένων

β) Διαδικασίες παραγωγής γραπτού, προφορικού και πολυτροπικού λόγου.

Σχηματικά αποδίδονται ως εξής:

α) Διαδικασίες κατανόησης του νοήματος, της οργάνωσης και της μορφής των κειμένων:

1. Εντοπισμός και αναγνώριση του θέματος, της θέσης του πομπού, της πρόθεσής του

2. Εντοπισμός και δικαιολόγηση στοιχείων που συνθέτουν τη δομή του κειμένου σε επίπεδο παραγράφου, συνοχής και συνεκτικότητας (αλληλουχία νοημάτων)

3. Εντοπισμός και δικαιολόγηση γλωσσικών επιλογών του πομπού με τις οποίες αναδεικνύονται ιδέες, στάσεις, θέσεις και διαμορφώνεται το εκάστοτε υφολογικό επίπεδο λόγου

4. Κριτικός στοχασμός/αξιολόγηση κειμένων

5. Μετασχηματισμός γλωσσικών και κειμενικών στοιχείων μέρους του κειμένου.

β) Διαδικασίες παραγωγής γραπτού, προφορικού και πολυτροπικού λόγου:

1. Σύνθεση κειμένων με αξιοποίηση ιδεών του κειμένου ή των κειμένων αναφοράς ή/και με διατύπωση κριτικής στάσης απέναντι σε ιδέες, στάσεις, πεποιθήσεις κ.ά. που διατυπώνονται στο/στα κείμενο/α αναφοράς

2. Αναθεώρηση – δημοσίευση των κειμένων

3. Αναστοχασμός σχετικά με τις ακολουθούμενες στρατηγικές παραγωγής λόγου/μετασχηματισμού των κειμένων.

Τα κείμενα που επιλέγονται καλό είναι να συνάδουν με τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/μαθητριών, να θέτουν ερωτήματα, χωρίς απαραίτητα να δίνουν απαντήσεις,

να εντάσσονται σε μια ποικιλία κειμενικών ειδών¹ και τύπων (αφηγηματικά, περιγραφικά, επιχειρηματολογικά), προκειμένου να ανταποκρίνονται στις διδακτικές αρχές της επικοινωνιακής και κειμενοκεντρικής διδακτικής προσέγγισης και της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών².

Τα κείμενα επιλέγονται με κριτήριο τους **πέντε (5) θεματικούς άξονες** που ορίζονται στο Π.Σ.:

- Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες – κοινωνικές ομάδες)
- Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες)
- Φυσικό περιβάλλον
- Ψηφιακό περιβάλλον
- Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές)

Κάθε κείμενο που διανέμεται στους/στις μαθητές/μαθήτριες σε φωτοτυπία, μπορεί να περιλαμβάνει ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα με τις απολύτως αναγκαίες πληροφορίες για την κατανόησή του και χωρίς ερμηνευτικά σχόλια που κατευθύνουν τη σκέψη του/της μαθητή/μαθήτριας.

Κατά τον σχεδιασμό της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, η οποία εντάσσεται στους παραπάνω θεματικούς άξονες, ο/η εκπαιδευτικός είναι απαραίτητο να λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα δομικά στοιχεία για τη συγκρότησή της (χωρίς να σημαίνει ότι κάθε διδακτική ενότητα περιλαμβάνει όλες τις παρακάτω **δραστηριότητες**):

1. Δραστηριότητες κατανόησης του κειμένου (θέμα, θέση, πρόθεση πομπού, συνοπτική παρουσίαση του περιεχομένου μέρους ή συνολικά του κειμένου, ανάλογα με την έκτασή του κ.ά.)

2. Δραστηριότητες ανάλυσης κειμένων με στόχο την κατανόηση της γλωσσικής τους μορφής και των κειμενικών τους χαρακτηριστικών. Αναλύονται κείμενα με στόχο την ανάδειξη της σχέσης που έχει η γλώσσα και η οργάνωση του κειμένου με την κατάσταση επικοινωνίας και τον σκοπό. Αυτό σημαίνει ότι η ανάγνωση και ανάλυση του κειμένου δεν περιορίζεται στην κατανόηση του θέματος και των επιμέρους ιδεών που πραγματεύεται ο πομπός, αλλά περιλαμβάνει και την επισήμανση των γλωσσικών επιλογών του πομπού με τις οποίες διαμορφώνεται το ανάλογο επίπεδο ύφους στο σύνολο ή σε ένα τμήμα του κειμένου. Τέτοιες επιλογές, οι οποίες συνιστούν βασικούς κειμενικούς δείκτες, αφορούν το λεξιλόγιο, τη λειτουργία της γλώσσας, τη σύνταξη, τα ρήματα (χρόνοι, εγκλίσεις, πρόσωπα κ.ά.), ακόμη και τα σημεία στίξης. Στο πλαίσιο αυτό υπάγονται και δραστηριότητες μετασχηματισμού γλωσσικών και κειμενικών στοιχείων και της εξήγησης του τρόπου με τον

---

¹ Σύμφωνα με τη σχολική *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Χατζησαββίδη Σωφρόνη, Χατζησαββίδου Αθανασίας, «τα κειμενικά είδη ή τα είδη λόγου» είναι συμβατικές μορφές κειμένων που περιέχουν ορισμένα κειμενικά χαρακτηριστικά ως προς τη δομή, τη μορφή και το περιεχόμενο» (σ. 176).

² Σύμφωνα με το ΠΣ του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας της Γ' τάξης ΓΕΛ, «Βασική επιδίωξη των πολυγραμματισμών είναι να βοηθήσουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να πετύχουν τους ακόλουθους δύο στόχους για τον γραμματισμό: α) την προσέγγιση των κειμένων σε μορφολογικό, σημασιολογικό επίπεδο και σε επίπεδο οργάνωσης και β) την κριτική εμπλοκή με τον γραμματισμό, που είναι απαραίτητη για να σχεδιάσουν με επιτυχία το κοινωνικό τους μέλλον» (ΦΕΚ Β' 4911/31-12-2019, σ. 56080).

οποίο αυτοί οι μετασχηματισμοί αλλάζουν με τη σειρά τους το νόημα και τον επικοινωνιακό στόχο των κειμένων.

3. Δραστηριότητες αναγνώρισης και ερμηνευτικής προσέγγισης του τρόπου σύνδεσης και οργάνωσης ιδεών, προτάσεων, παραγράφων ή διαφόρων σημειωτικών τρόπων στο κείμενο, αφού λάβουν οι μαθητές και οι μαθήτριες υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα.

4. Δραστηριότητες συγκριτικής εξέτασης κειμένων ως προς τις δύο προηγούμενες διαστάσεις: Αναλύονται συστάδες (δίκτυα) κειμένων, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των κειμένων ως προς τη γλώσσα, το μέσο, τους σημειωτικούς τρόπους, το κειμενικό είδος, τις αναπαραστάσεις της πραγματικότητας, τον τρόπο προσέγγισης του θέματος κ.λπ.

5. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου: Οι μαθήτριες και οι μαθητές καλούνται να ανταποκριθούν στα μελετώμενα κείμενα παράγοντας λόγο, με τον οποίο αναπτύσσουν τεκμηριωμένη προσωπική γνώμη, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς σε καθορισμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος).

6. Δραστηριότητες αναστοχασμού και ανάπτυξης μεταγνωστικών δεξιοτήτων: Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να περιγράψουν τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκαν, τις στρατηγικές με τις οποίες προσέγγισαν τα κείμενα ή τα σχεδίασαν και δημοσίευσαν, τις δεξιότητες που αξιοποίησαν, για να έχουν καλύτερο αποτέλεσμα.

Επίσης, κατά τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη γλωσσική και επικοινωνιακή ετοιμότητα των μαθητών/μαθητριών και να παρεμβαίνει στις περιπτώσεις που διαπιστώνει ελλείμματα γνώσης. Η διδασκαλία των μορφοσυντακτικών φαινομένων, του λεξιλογίου, των σημασιολογικών και πραγματολογικών στοιχείων συναρτάται πάντοτε με τη χρήση της γλώσσας στη νοηματοδότηση των κειμένων και δεν αποβλέπει στην απομνημόνευση μεταγλωσσικών όρων. Οι δραστηριότητες οργανώνονται σε επίπεδο κειμένου, με προσομοίωση όσο το δυνατόν αυθεντικών συνθηκών επικοινωνίας και ενθαρρύνουν τη χρησιμοποίηση εκ μέρους των μαθητών και μαθητριών βιβλίων αναφοράς σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή (γραμματικές, λεξικά κ.λπ.).

Ο αριθμός των κειμένων που θα διδαχθούν στη Νεοελληνική Γλώσσα στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς με τη διαδικασία της κριτικής ανάγνωσης να είναι τουλάχιστον **4-5 από κάθε θεματικό άξονα** (βλ. παραπάνω).

Η παραγωγή λόγου, με τη διατύπωση κριτικής θέσης με αφορμή τα κείμενα, τον μετασχηματισμό και αξιοποίηση των ιδεών τους, να είναι απόληξη της κριτικής ανάγνωσης και να εφαρμοστεί τουλάχιστον **σε οκτώ (8) περιπτώσεις κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς**. Στις άλλες περιπτώσεις, καλό είναι οι μαθητές/μαθήτριες να εμπλέκονται σε διαδικασίες πύκνωσης μέρους των κειμένων ή απαντήσεων σε ερωτήσεις που σχετίζονται με το θέμα Β (κατανόηση νοημάτων κειμένων, σύγκριση κειμένων που «συνομιλούν», κατανόηση της οργάνωσης και της μορφής των κειμένων). Οι τελευταίες δραστηριότητες μπορούν να γίνονται και προφορικά.

Για την παρακολούθηση της πορείας της διδασκαλίας στα «πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα», στις αντίστοιχες φόρμες οι εκπαιδευτικοί καταγράφουν τον αριθμό των κειμένων των οποίων έχουν ολοκληρώσει την επεξεργασία.

B. Για τη Λογοτεχνία:

1. Σύμφωνα με το ΦΕΚ. Β' 4441/3-12-2019 οι μαθητές/μαθήτριες ερμηνεύουν το λογοτεχνικό κείμενο ανιχνεύοντας το ερώτημα/θέμα, αφού λάβουν υπόψη τους κειμενικούς δείκτες ή/και το συγκείμενο.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

- Οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδακτική πράξη καλούνται να δίνουν βαρύτητα στο κείμενο και στον τρόπο πρόσληψής του από τους μαθητές και τις μαθήτριες, χωρίς να επιμένουν σε «περικειμενικό υλικό»
- Η λογική της παραδοσιακής φιλολογικής ανάλυσης, η οποία εστίαζε στον/στη συγγραφέα και την ιστορική περίοδο και όχι στο κείμενο ή στον αποδέκτη του, δεν έχει θέση στην προσέγγιση των κειμένων
- Στο τέλος της διαδικασίας της ερμηνείας του λογοτεχνικού κειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες διατυπώνουν ερμηνευτικό σχόλιο. Το ερμηνευτικό σχόλιο αποτελεί προσωπική εργασία, την οποία αναλαμβάνουν οι μαθητές/μαθήτριες με σκοπό να ανασυνθέσουν στοιχεία από τη διδασκαλία ή την ανάγνωση που προηγήθηκε
- Ενδιαφέρει και αξιολογείται η **προσωπική τους ανταπόκριση στο κείμενο.**

2. Σχετικά με την παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου σε γραπτές εξετάσεις:

Το ερμηνευτικό σχόλιο στις γραπτές εξετάσεις αποτελεί σχόλιο, περιορισμένης έκτασης (π.χ. 100-150 λέξεις ή 150-200 λέξεις), που περιλαμβάνει την **ανάπτυξη του βασικού, για τους/τις μαθητές/μαθήτριες, ερωτήματος/θέματος του κειμένου και της ανταπόκρισής τους σε αυτό.** Στο ερμηνευτικό σχόλιο ο/η μαθητής/μαθήτρια δεν περιορίζεται στο «τι λέει το κείμενο», αλλά επεκτείνεται στο «τι σημαίνει για τον/την ίδιο/α». Στην εκφώνηση του ερωτήματος είτε γίνεται αναφορά σε κειμενικούς δείκτες είτε όχι, οι μαθητές/μαθήτριες, κατά τη διδασκαλία, ασκούνται συστηματικά, για να είναι σε θέση να τεκμηριώνουν την ερμηνεία τους με στοιχεία του κειμένου. Επομένως, το ερώτημα «πώς το λέει» το κείμενο δεν μπορεί να αγνοείται.

Ενδεικτική πορεία για τη συγγραφή του ερμηνευτικού σχολίου είναι:

- Μετά την ανάγνωση του κειμένου και πριν ξεκινήσει να γράψει το σχόλιό του/της, ο/η μαθητής/μαθήτρια να εντοπίσει ποιο είναι, κατά τη γνώμη του/της, το θέμα του κειμένου.
- Να καταγράψει στη συνέχεια το ερώτημα ή τα ερωτήματα που απορρέει/ουν από τον τρόπο που χειρίζεται ο/η συγγραφέας το θέμα του/της.
- Να αξιολογήσει ποιο από τα ερωτήματα παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τον/την ίδιο/α και σε αυτό να στηρίξει το ερμηνευτικό του/της σχόλιο.
- Να τεκμηριώσει με αναφορές στο κείμενο **ή/και** σε συγκεκριμένους κειμενικούς δείκτες την απάντησή του.

Στην εκφώνηση του ερωτήματος καλό είναι να αποφεύγεται η αναφορά σε κειμενικούς δείκτες (χωρίς να είναι όμως δεσμευτικό), αλλά οι μαθητές/μαθήτριες πρέπει να τεκμηριώνουν την ερμηνεία με στοιχεία του κειμένου (κειμενικοί δείκτες).

3. Τα κείμενα που θα διδαχθούν στη Λογοτεχνία στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, κατά τη διδασκαλία στην τάξη, και θα γίνονται αντικείμενο ερμηνευτικής προσέγγισης επιλέγονται από ποικίλες κατηγορίες. **Αυτά τα κείμενα να είναι τουλάχιστον 15-20.** Καλό θα ήταν τα λογοτεχνικά κείμενα να «συνομιλούν», όπου είναι δυνατόν, με τις θεματικές ενότητες που

θα προσεγγίσει ο εκπαιδευτικός. Με αυτό το σκεπτικό, μπορεί ένα λογοτεχνικό κείμενο να αποτελέσει την αφόρμηση για τη διδακτική προσέγγιση της ενότητας, με τρόπο που θα κινήσει το ενδιαφέρον των μαθητών/μαθητριών, δημιουργώντας γόνιμο προβληματισμό και αισθητική συγκίνηση.

4. Οι κειμενικοί δείκτες δεν διδάσκονται αυτοτελώς, αλλά σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο νοηματοδοτούν το κείμενο.

5. Το λογοτεχνικό κείμενο μπορεί να συνοδεύεται από εισαγωγικό σημείωμα, στο οποίο θα αναφέρονται πληροφορίες (χωρίς ερμηνευτικά σχόλια) που κρίνονται απαραίτητες για την κατανόησή του. Επίσης, μπορεί να δίνεται με τη μορφή υποσημείωσης η σημασία μιας λέξης που δεν είναι γνωστή.

6. Για την παρακολούθηση της πορείας της διδασκαλίας στα «πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα», στις αντίστοιχες φόρμες οι εκπαιδευτικοί να καταγράφουν τον αριθμό των κειμένων των οποίων έχουν ολοκληρώσει την ερμηνευτική προσέγγιση.

1.3. Αξιολόγηση της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας της Γ΄ τάξης Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2021-2022

Η εξέταση των μαθητών και μαθητριών στη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία είναι ενιαία, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον τρόπο αξιολόγησης (ΦΕΚ. Β΄ 4441/3-12-2019).

Η αξιολόγηση γίνεται σε αδίδακτα κείμενα, λογοτεχνικά και μη λογοτεχνικά. Τα κείμενα αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν το όριο των τριών (3) σελίδων.

Ως εξεταστέα ύλη ορίζονται δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος (περισσότερα βλ. εξεταστέα ύλη).

A. Για τη Νεοελληνική Γλώσσα

1. Η αξιολόγηση είναι, όπως και η διδασκαλία, κειμενοκεντρική και βασίζεται σε ένα ή δύο μη λογοτεχνικά κείμενα διαφορετικά μεταξύ τους ως προς το κειμενικό είδος, ώστε να αποτιμάται η αναγνωστική ικανότητα των μαθητών/τριών σε ποικιλία κειμενικών ειδών. Ειδικότερα:

Για το πρώτο θέμα (συνοπτική νοηματική απόδοση) διευκρινίζονται τα εξής:

α. Ζητείται από τους/τις μαθητές/μαθήτριες να αποδώσουν συνοπτικά μέρος του κειμένου ή απόψεις που διατυπώνονται στο κείμενο για κάποιο ζήτημα

β. Τα ερωτήματα που τίθενται στο πρώτο θέμα καλούν τους/τις μαθητές/μαθήτριες να εντοπίσουν τις σχετικές πληροφορίες στο κείμενο, να τις παραφράσουν και να τις αποδώσουν συνοπτικά

γ. Το πληροφοριακό ύψος λόγου αποτιμάται στους επιμέρους τομείς της αξιολόγησης του Θέματος Α «Οργάνωση» και «Γλώσσα». Ο εντοπισμός των κυρίων σημείων του ζητούμενου κειμένου αναφοράς εντάσσεται στην αποτίμηση του περιεχομένου του κειμένου που έχει παραχθεί (επιμέρους τομέας «Περιεχόμενο»). Για την αξιολόγηση της πύκνωσης λόγου ισχύει η σχετική ρουμπρίκα που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα των Οδηγιών.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις για το πρώτο θέμα:

- Να παρουσιάσετε συνοπτικά, σε 60 λέξεις, το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του κειμένου.
- Να παρουσιάσετε συνοπτικά τις απόψεις του συγγραφέα σχετικά με την ευθύνη της Πολιτείας για την έξαρση του φαινομένου. (50-60 λέξεις)

- Να παρουσιάσετε συνοπτικά σε 50-60 λέξεις τις αντιλήψεις και πρακτικές που είναι αναγκαίο να ενσωματωθούν στην οικονομική ανάπτυξη προς όφελος ολόκληρης της ανθρωπότητας, σύμφωνα με τη συγγραφέα του άρθρου.

Για το δεύτερο θέμα (διαδικασίες κατανόησης του νοήματος, της οργάνωσης και της μορφής των κειμένων) διευκρινίζονται τα εξής:

α. Δεν δίνονται ερωτήματα που στηρίζονται σε μεταγλωσσικούς όρους ή ζητούν την αναπαραγωγή τους (λ.χ. τρόποι ανάπτυξης παραγράφου, χαρακτηρισμοί συλλογισμών ως προς τη μορφή ή τη συλλογιστική πορεία, τροπικότητα, ονοματοποίηση κ.ά.). Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να διδάσκονται οι μεταγλωσσικοί όροι, όπως και βασικές λεξικογραμματικές γνώσεις, τις οποίες οι μαθητές/μαθήτριες ήδη γνωρίζουν από προηγούμενες τάξεις και τις αξιοποιούν, προκειμένου να διαβάσουν κριτικά ένα κείμενο και να παράγουν αποτελεσματικά κείμενα. Για αυτό τον σκοπό, καλό είναι να αξιοποιηθεί διδακτικά και το «Γλωσσάρι», κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού, καθώς περιέχει γνώσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία ανάλυσης των κειμένων, στο πλαίσιο της κειμενοκεντρικής και επικοινωνιακής διδακτικής προσέγγισης.

β. Το γεγονός ότι δεν δίνονται ερωτήματα που στηρίζονται σε μεταγλωσσικούς όρους δεν σημαίνει ότι τέτοιοι όροι δεν μπορούν να τεθούν σε ερώτημα με διαφορετική διατύπωση, σαφή για τον/τη μαθητή/μαθήτρια, με το οποίο ζητείται ο συσχετισμός ενός μεταγλωσσικού όρου με το θέμα, την πρόθεση του πομπού, το είδος του κειμένου κ.ά.

Παράδειγμα: «Μετά από 3 χρόνια διπλωματικών προσπαθειών και μια παγκόσμια εκστρατεία του WWF σε συνεργασία με πολλές άλλες οργανώσεις, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε χτες ψήφισμα κατά του παράνομου εμπορίου άγριων ζώων.»: Στο παραπάνω χωρίο του κειμένου να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις χρήσης ονοματικών συνόλων αντί για προτάσεις με ρήματα και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές σε σύνταξη και σειρά των λέξεων, υποθέτοντας ότι θα ξεκινήσετε με τη φράση «Ψήφισμα κατά του παράνομου εμπορίου άγριων ζώων...».

Στο πρώτο σκέλος της παραπάνω ερώτησης ζητείται ο εντοπισμός δύο περιπτώσεων ονοματοποίησης, ενώ στο δεύτερο σκέλος ζητείται η μετατροπή της σύνταξης από ενεργητική σε παθητική.

γ. Το ίδιο ισχύει και για τη γλώσσα του κειμένου, καθώς μπορεί να συσχετισθεί η λειτουργία μιας ή περισσότερων λέξεων σε σημεία ενός κειμένου ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργούν και ο μετασχηματισμός των χωρίων στο ίδιο ή διαφορετικό υφολογικό επίπεδο με την αναζήτηση συνώνυμων λέξεων ή φράσεων.

Παράδειγμα: Να δικαιολογήσετε την επανάληψη της λέξης «αγωνιζόμαστε» στο τέλος του κειμένου σε σχέση με το θέμα του και την πρόθεση αυτών που υπογράφουν τη Διακήρυξη και να την αντικαταστήσετε με δύο συνώνυμες λέξεις που δεν θα αλλάζουν την πρόθεση αυτών που την υπογράφουν.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις ερωτημάτων για το δεύτερο θέμα στο παραπάνω πλαίσιο είναι:

- Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του κειμένου; (Σ ή Λ). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο.

- Αν ο σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τον/την αναγνώστη/αναγνώστριά του για το πρόβλημα, με ποιους τρόπους (γλωσσικές επιλογές, εκφραστικά μέσα κ.ά.) φαίνεται ότι επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό του;

- Να ξαναγράψεις το συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου, αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις/φράσεις με άλλες, που να καθιστούν το ύφος περισσότερο οικείο.
- Στο παρακάτω απόσπασμα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας το α' ενικό πρόσωπο. Να μετασχηματίσετε το κείμενο χρησιμοποιώντας το γ' ενικό πρόσωπο. Τι αλλάζει ως προς το ύφος;
- Τι πετυχαίνει η αρθρογράφος με τη χρήση του ερωτήματος στην 3η παράγραφο ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη;
- Ο ομιλητής εμφανίζεται πολύ βέβαιος για τις απόψεις του. Με ποιες γλωσσικές επιλογές, λέξεις ή φράσεις δείχνει τη βεβαιότητά του; Συμμερίζεστε τη βεβαιότητά του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
- Το κείμενο χαρακτηρίζεται για τη μεταφορική χρήση του λόγου και το προσωπικό ύφος, όπως ταιριάζει σε ένα στοχαστικό δοκίμιο. Να μετατρέψετε το συγκεκριμένο απόσπασμα, αξιοποιώντας την κυριολεκτική χρήση του λόγου, κάνοντας το ύφος πιο επίσημο. Υποθέστε ότι το κείμενο σας αποτελεί μέρος μιας εισήγησης σε μια ημερίδα του σχολείου.
- Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, η συγγραφέας πιθανολογεί για την εξέλιξη της τεχνολογίας. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, έκανε αυτή την επιλογή;
- Ποια νομίζετε ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στη συγκεκριμένη παράγραφο του κειμένου; Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να την αναπτύξει, υπηρετεί την πρόθεση αυτή;
- Να δείξετε τη νοηματική σχέση που έχει ο τίτλος με το υπόλοιπο κείμενο.

Για το τέταρτο θέμα (παραγωγή λόγου) διευκρινίζεται ότι:

Γενική παρατήρηση: Το **Θέμα Δ** σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά τη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου, 300 έως 400 λέξεις (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος), το οποίο ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος) και ζητεί από τους μαθητές/μαθήτριες την ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς.

Με τον όρο «αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου αναφοράς», αξιολογείται η κρίση του/της μαθητή/μαθήτριας, στον βαθμό που λαμβάνει υπόψη ή αγνοεί σημαντικές πτυχές του θέματος που θίγονται στο κείμενο (ή στα κείμενα) αναφοράς. Αυτό δεν σημαίνει την αντιγραφή ιδεών των κειμένων αναφοράς, την αυτούσια αναπαραγωγή και τον σχολιασμό τους, αλλά τη δημιουργική τους αφομοίωση και την αξιοποίηση του γνωστικού υλικού ή των απόψεων που περιλαμβάνονται σε αυτά, για την παραγωγή τεκμηριωμένης θέσης, για τη συγκρότηση της στάσης του/της μαθητή/μαθήτριας, της συμφωνίας ή διαφωνίας ως προς το ζητούμενο. Οι μαθητές/μαθήτριες, δηλαδή, λαμβάνουν υπόψη τα κείμενα αναφοράς, με σκοπό να τοποθετηθούν κριτικά με βάση τα προσωπικά τους βιώματα, να πάρουν δηλαδή θέση απέναντι σε ένα θέμα ή ερώτημα που τίθεται ως ζητούμενο. Για αυτό και τα κείμενα αναφοράς πρέπει να κινητοποιούν τη σκέψη των μαθητών/μαθητριών και να τους προκαλούν να πάρουν θέση. Λόγω της περιορισμένης έκτασης λέξεων προτείνουμε το ερώτημα να είναι στοχευμένο σε συγκεκριμένο ζήτημα, ώστε να αξιολογείται επαρκώς η τεκμηρίωση των επιχειρημάτων του μαθητή/μαθήτριας. Για την αξιολόγηση της παραγωγής λόγου ισχύει η σχετική ρουμπρίκα που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα των Οδηγιών.

Ενδεικτικές εκφωνήσεις θεμάτων παραγωγής λόγου:

- Ο αρθρογράφος υποστηρίζει τη θέση ότι .... Εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τη θέση αυτή; Να υποστηρίξετε τη γνώμη σας σε ένα κείμενο 350 λέξεων, το οποίο θα έχει τη μορφή διαδικτυακής επιστολής προς αυτόν.

- Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση του αρθρογράφου στο κείμενο αναφοράς Ι, καλείστε να τοποθετηθείτε στο εξής ερώτημα: Θεωρείτε ότι....

Κειμενικό είδος: Άρθρο

Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια

Μέσο: Εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας

Αποδέκτης: Ευρύ αναγνωστικό κοινό

Όριο λέξεων: 350 λέξεις

- Είδος: Επιχειρηματολογικό κείμενο - Ομιλία

Περίσταση επικοινωνίας: Συζήτηση στο σχολείο στο πλαίσιο Ημερίδας με θέμα τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ρόλος: Εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας του τμήματος

Αποδέκτες: Οι παριστάμενοι καθηγητές/τριες, γονείς, τοπικοί φορείς, μαθητές/τριες

Θέμα: Στο κείμενο αναφέρεται ότι η οικονομική ανάπτυξη στις μέρες μας οφείλει να έχει στο επίκεντρό της τον άνθρωπο και όχι τη μονομερή βελτίωση των οικονομικών δεικτών. Να εκθέσετε τεκμηριωμένα την άποψή σας σε 300-350 λέξεις.

Β. Για τη Λογοτεχνία (3^ο Θέμα)

Αξιολόγηση του ερμηνευτικού σχολίου

Κατά την αξιολόγηση του ερμηνευτικού σχολίου λαμβάνονται υπόψη η ποιότητα της διατύπωσης του βασικού θέματος/ερωτήματος από τον/τη μαθητή/μαθήτρια, η υποστήριξη με στοιχεία του κειμένου και η οργάνωση και γλώσσα που χρησιμοποιείται (σύμφωνα με τη ρουμπρίκα αξιολόγησης που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα των Οδηγιών). Η κατανομή των επιμέρους μονάδων προτείνεται να προσαρμόζεται ανάλογα με τα ζητούμενα (θέμα/ανταπόκριση/υποστήριξη, στην παρουσίαση των οποίων συνυπολογίζεται η οργάνωση του λόγου και η γλώσσα).

α. Σχετικά με την κατανόηση και την ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου αξιολογείται: η σαφήνεια της διατύπωσης του βασικού θέματος, το οποίο σχετίζεται με τον βαθμό κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου, και η αναγνωστική ανταπόκριση των μαθητών/μαθητριών στο θέμα, με την επαρκή τεκμηρίωση/υποστήριξη της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο.

β. Οι αναφορές στο κείμενο ή σε συγκεκριμένους κειμενικούς δείκτες αξιολογούνται στον βαθμό που υποστηρίζουν επιτυχώς την ερμηνευτική προσέγγιση του μαθητή ή της μαθήτριας.

γ. Σχετικά με την οργάνωση και τη γλωσσική έκφραση του ερμηνευτικού σχολίου αξιολογείται: η αλληλουχία και η συνοχή του ερμηνευτικού σχολίου ως παραγόμενου κειμένου, η χρήση του κατάλληλου λεξιλογίου και η επίπτωση τυχόν γραμματικοσυντακτικών λαθών στην ερμηνευτική εκδοχή του/της μαθητή/μαθήτριας.

δ. Επιδιώκεται το ερμηνευτικό σχόλιο να αξιολογείται συνολικά ως προς τα παραπάνω κριτήρια και να είναι εμφανές σ' αυτό η κατανόηση/ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου, καθώς και η τεκμηριωμένη ανταπόκριση του μαθητή/μαθήτριας απέναντι στο ερώτημα/θέμα που διατυπώνει.

Οι διατυπώσεις του ερωτήματος αυτού είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν:

α) Τον εντοπισμό και σχολιασμό του θέματος (λ.χ. *Να σχολιάσετε εκείνο το θέμα, από όσα θέτει το κείμενο, που κρίνετε πιο σημαντικό ή Ποιο είναι το ερώτημα που, κατά τη γνώμη σας, θέτει το κείμενο; Ποια είναι η δική σας απάντηση σε αυτό;*)

β) Έναν ή δύο κειμενικούς δείκτες βάσει των οποίων οι μαθητές/μαθήτριες διατυπώνουν και σχολιάζουν το θέμα/ερώτημα (λ.χ. *Να διατυπώσετε το κεντρικό ερώτημα που θέτει το κείμενο με βάση...).*

Άλλες ενδεικτικές εκφωνήσεις του θέματος του ερμηνευτικού σχολίου:

- *Να διατυπώσετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο για το ποίημα/αφήγημα κ.λπ.*

- *Να σχολιάσετε εκείνο το θέμα, από όσα θέτει το κείμενο, που κρίνετε ως πιο σημαντικό. Ποια είναι η δική σας θέση;*

- *Λαμβάνοντας υπόψη σου τη μορφή και το περιεχόμενο της τελευταίας στροφής του ποιήματος, να σχολιάσεις τον ρόλο της σε σχέση με το όλο ποίημα.*

- *Μελετητές υποστηρίζουν ότι το «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.» είναι ποίημα που έχει πολιτικές διαστάσεις. Με ποια στοιχεία του κειμένου μπορεί αυτό να τεκμηριωθεί; Ο σημερινός αναγνώστης θα προσλάμβανε το κείμενο με τον ίδιο τρόπο;*

- *«Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»: Οι στίχοι 15 και 17 που είναι μέσα σε παύλες, ποια βαρύτητα έχουν, κατά τη γνώμη σας, στο θέμα του ποιήματος; Κατά πόσο αυτό το θέμα είναι επίκαιρο για σας;*

1.4. Ενδεικτικά Κριτήρια Αξιολόγησης για τη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Γ΄ τάξης Γενικού Λυκείου

Κριτήριο αξιολόγησης 1

Κείμενο 1

Το κείμενο που ακολουθεί είναι διασκευή άρθρου γνώμης, το οποίο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο, σχετικά με τον ρόλο της παιδείας στη σύγχρονη κοινωνία.

Άποψη: Παιδεία, κοινωνία και ανάπτυξη!

Η παιδεία και η εκπαίδευση είναι ο τομέας στον οποίο η Ελλάδα παρουσιάζει ένα από τα σημαντικότερα ελλείμματα συγκριτικά με τις άλλες προηγμένες χώρες της Ευρώπης και αυτό δεν μπορεί κανείς να το υποβαθμίσει, με τον οποιοδήποτε τρόπο, ότι είδους ιδεοληψία και να κουβαλάει πάνω του. Η παιδεία είναι προτεραιότητα επιβίωσης, πλέον, για τον τόπο μας και ως τέτοια επιβάλλεται να την αξιολογήσει και να την αναβαθμίσει, επειγόντως μάλιστα, το σύνολο της κοινωνίας. Η παιδεία σήμερα είναι ένα πολύ σημαντικό οικονομικό θέμα, αλλά και ένα μείζον κοινωνικό ζήτημα για την ταλαιπωρημένη από τη δεκαετή κρίση Ελλάδα.

Η παιδεία, πράγματι, είναι ένα κολοσσιαίας σημασίας ζητούμενο για την ελληνική κοινωνία και το μέλλον της νέας γενιάς, καθώς αποτελεί το βασικό μοτέρ εξέλιξης της κοινωνικής δομής, των επιστημών και του πολιτισμού. Παράλληλα είναι εργαλείο βασικό για την αναβάθμιση της οικονομίας και της τεχνολογίας. Η παιδεία, μαζί με την ελευθερία και τη δημοκρατία, έννοιες αναπόσπαστες άλλωστε και μεταξύ τους ανατροφοδοτούμενες,

αποτελούν το ύψιστο δημόσιο αγαθό στον σύγχρονο κόσμο. Η πρόσβαση στην παιδεία αφορά ή πρέπει να αφορά όλες σχεδόν τις κοινωνικές ομάδες και αυτή ήταν η επιτυχία του μεταπολεμικού συστήματος της Δύσης. Η περίφημη μεσαία τάξη, η οποία λειτούργησε όντως ως η ραχοκοκαλιά του μεταπολεμικού μοντέλου, ήταν το αποτέλεσμα αυτής της ευρύτερης πρόσβασης στην παιδεία γενικότερα και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ειδικότερα.

Η παιδεία υπήρξε ο μεγάλος κοινωνικός αναβατήρας (και περισσότερο στις φτωχότερες χώρες σαν την Ελλάδα) και ο παράγοντας σύγκλισης ισοδυνάμων ευκαιριών και δυνατοτήτων, πεμπτούσια δηλαδή της δημοκρατίας σε κάθε πολιτισμένη και ανεπτυγμένη κοινωνία. Τα χρόνια της κρίσης, όμως, στην Ελλάδα αυτός ο εξαιρετικός μηχανισμός σχεδόν κωνιορτοποιήθηκε. Η έλλειψη συγκρότησης και στόχων με γνώμονα την παιδεία, οδήγησε γρήγορα στην περαιτέρω όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων. Σήμερα, τα περιθώρια που διαθέτουν αρκετές κοινωνικές ομάδες, για να σπουδάσουν τα παιδιά τους, είναι δραματικά συμπιεσμένα... Άρα; Η απόκτηση των γνώσεων, η ανάδειξη των δεξιοτήτων, η εκπαίδευση υψηλού επιπέδου, οι μεταπτυχιακές σπουδές και οι καλές δουλειές είναι στην Ελλάδα το αποκλειστικό προνόμιο των εύπορων οικογενειών;

Η νέα εποχή της ατελείωτης τεχνολογίας, της πλούσιας γνώσης, του καλά καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού και της ταχύτατης μετανάστευσης των πληροφοριών και των κεφαλαίων, διαμορφώνει οικονομίες πολύ υψηλής ανταγωνιστικότητας. Οι κοινωνίες που δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτήν την πρόκληση κινδυνεύουν να γκρεμιστούν (και ήδη υποχωρούν) από τη θέση που έχουν καταλάβει στο διεθνές σύστημα επί πολλές δεκαετίες. Πόσο μάλλον η Ελλάδα! Το αντίδοτο ασφαλώς είναι η παιδεία δυνατό επιπέδου, οι επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό και έρευνα. Από την ικανότητα των χωρών, στη δημιουργία νέων ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών διεθνούς ζήτησης, στη νέα τεχνολογία που μεταβάλλει τα κόστη και τους οικονομικούς κλάδους, θα κριθούν η ανάκαμψη των οικονομιών και η ανάπτυξη των κοινωνιών, για τις οποίες πολύς λόγος γίνεται πρωτίστως σήμερα στη χώρα μας. Είναι ο επόμενος κύκλος που θα κρίνει τη βιωσιμότητα και την προοπτική, το βιοτικό επίπεδο, τα εισοδήματα, τις θέσεις απασχόλησης, ιδίως για την Ελλάδα. Εάν πράγματι η χώρα μας θα καταφέρει κάποτε, δηλαδή, να βγει από την κρίση...

Γ. Κοτόφωλος, *Η Καθημερινή*, 11.06.2018

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί αναδημοσίευση σε ελληνική μετάφραση ειδησεογραφικού άρθρου (Το Βήμα - New York Times, 30/03/2012).

Πώς ένα ορφανό από το Νότιο Σουδάν σπουδάζει στο Γέιλ

Ο **Πολ Λόρεμ** ενσαρκώνει μια ωμή αλήθεια για τον κόσμο: το ταλέντο είναι παγκόσμιο αλλά οι ευκαιρίες όχι.

Ο 21χρονος Λόρεμ είναι ένα ορφανό από ένα χωριό του Νότιου Σουδάν που δεν έχει ηλεκτρισμό. Οι γονείς του δεν τον έστειλαν ποτέ σχολείο και μεγάλωσε χωρίς καθοδήγηση ενηλίκων σε ένα στρατόπεδο προσφύγων. Όμως σήμερα είναι πρωτοετής στο Πανεπιστήμιο Γέιλ. Είναι ενθαρρυντικό ότι ο Λόρεμ είχε τις λιγότερες πιθανότητες να πετύχει απ' οποιονδήποτε άλλον αλλά τα κατάφερε.

«Το ότι έγινα δεκτός στο Γέιλ οφείλεται σε καθαρή τύχη σε συνδυασμό με το ότι με βοήθησαν πολλοί άνθρωποι», μου είπε ο Λόρεμ στην πανεπιστημιούπολη του Γέιλ. «Έχω πολλούς φίλους που ενδεχομένως διαθέτουν σχεδόν τις ίδιες ικανότητες με μένα αλλά για λόγους που δεν καταλαβαίνω πραγματικά, δεν τα κατάφεραν. Αν εύχομαι κάτι, είναι να έχουν περισσότερες ευκαιρίες να μορφωθούν».

Η οικογένεια του Λόρεμ κατάγεται από γενιές κτηνοτρόφων του νοτιοανατολικού Σουδάν. Η περιοχή είναι απομονωμένη. Οι χωρικοί ζουν σε καλύβες με αχυρένιες σκεπές και δεν υπάρχει σχολείο ούτε ιατρείο. Ο κοντινότερος ασφαλτοστρωμένος δρόμος απέχει αρκετές μέρες περπάτημα.

Όταν ο Λόρεμ ήταν μικρός, ο εμφύλιος έφθασε στην περιοχή του και, στα 5 του, παραλίγο να πεθάνει από φυματίωση. Με την ελπίδα ότι θα έσωζαν την ζωή του, οι γονείς του τον εγκατέλειψαν σε στρατόπεδο προσφύγων στη βόρεια Κένυα. Αργότερα πέθαναν και τον Λόρεμ τον μεγάλωσαν άλλοι πρόσφυγες, μόνο λίγο μεγαλύτεροί του.

Αγόρια τα οποία μεγαλώνουν άλλα αγόρια μπορεί να μοιάζει σαν συνταγή για χάος. Κι όμως οι έφηβοι αυτοί ανάγκασαν τον Λόρεμ να πάει σχολείο, θεωρώντας την μόρφωση ως σκαλί για μια καλύτερη ζωή.

Η τάξη του ήταν ενίοτε 300 μαθητές που συναντιόνταν κάτω από ένα δέντρο και ο Λόρεμ δεν είχε δικά του τετράδια, μολύβια ή βιβλία. Έγραφε όμως στο χώμα. Οι φίλοι του πέθαιναν από τον πόλεμο, τις ασθένειες ή τους ληστές ενώ ο ίδιος καταβρόχθιζε τα βιβλία της μικροσκοπικής βιβλιοθήκης του στρατοπέδου προσφύγων.

Οι δάσκαλοί του ήταν περήφανοι γι' αυτόν και κανόνισαν να μεταφερθεί σε σχολείο της Κένυας για τις πρώτες τάξεις του γυμνασίου. Το πρόβλημα ήταν ότι οι εξετάσεις γίνονταν στα σουαχίλι, τα οποία δεν μιλούσε ο Λόρεμ. Όμως τον βοήθησαν οι συμμαθητές του και ο Λόρεμ πήρε τον δεύτερο μεγαλύτερο βαθμό σε ολόκληρη εκείνη την περιοχή της Κένυας.

Αυτό του χάρισε μια υποτροφία σε κορυφαίο σχολείο κοντά στο Ναϊρόμπι και μετά στη Νότια Αφρική. Ένα καλοκαίρι, στις διακοπές, ο Λόρεμ έκανε το μακρύ ταξίδι πίσω στο χωριό του και οδήγησε τον μικρότερο αδερφό και την αδερφή του στο στρατόπεδο προσφύγων για να μορφωθούν και αυτοί.

Ο Λόρεμ λατρεύει το Γέιλ, όμως τα βρήκε λίγο σκούρα εν μέρει γιατί τα αγγλικά είναι η πέμπτη του γλώσσα (μιλάει ντιντίνγκα, τοπόσα, αραβικά και σουαχίλι). Η συντριπτική πλειονότητα των παιδιών από φτωχές χώρες δεν απολαμβάνουν ποτέ τέτοιες ευκαιρίες.

Στη διάρκεια της συζήτησής μας στην ηρεμία του Γέιλ, ο Λόρεμ ξέσπασε σε κλάματα, όταν αναφέρθηκε σε εκείνους που τον βοήθησαν: στα αγόρια στο στρατόπεδο προσφύγων, στη γερμανίδα καλόγρια, την αδερφή **Λουίζ Ραντλάιμερ**, που τον περιέβαλε με αγάπη, στον οδηγό λεωφορείου που τον φιλοξένησε όσο αγωνιζόταν να βγάλει διαβατήριο, για να ταξιδέψει στο Γέιλ.

Η παιδεία είναι ο μεγαλύτερος επιταχυντής της ανθρώπινης δυναμικότητας. Γι' αυτό πρέπει να εργαστούμε όλοι, για να βοηθήσουμε όλους τους άλλους Πολ Λόρεμ εκεί έξω να ανεβούν στην κυλιόμενη σκάλα της μόρφωσης.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Προφυλάξεις

Όταν βρέχει
δεν παίρνω ομπρέλα.
Το θεωρώ δειλία να προφυλάσσομαι
από το ξεκάθαρο.

Όταν δε βρέχει,
όσο και αν ευτυχεί ο ουρανός
όσο κι αν τον πιστεύω

ανοίγω την ομπρέλα μου
δεν είναι ξεκάθαρη
καιρική συνθήκη η ευτυχία.

Κική Δημουλά, από τη συλλογή *Δημόσιος καιρός*, Ίκαρος 2014

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά (70-80 λέξεις) τη σημασία της παιδείας για τον άνθρωπο και την κοινωνία, σύμφωνα με όσα υποστηρίζει ο συγγραφέας του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Αν και τα δύο κείμενα (Κείμενο 1 και Κείμενο 2) ξεκινούν από διαφορετικές αφετηρίες και έχουν διαφορετική πρόθεση, εντούτοις συμφωνούν σε μια από τις σημαντικότερες λειτουργίες της παιδείας. Να παρουσιάσετε το σημείο σύγκλισης με αναφορές στα κείμενα (60-80 λέξεις).

Μονάδες 10

B2. «Έχω πολλούς φίλους που ενδεχομένως διαθέτουν σχεδόν τις ίδιες ικανότητες με μένα αλλά για λόγους που δεν καταλαβαίνω πραγματικά, δεν τα κατάφεραν.» Λαμβάνοντας υπόψη σας το κοινωνικό πλαίσιο, όπως αυτό αποτυπώνεται στο Κείμενο 2, ποιοι νομίζετε ότι είναι αυτοί οι λόγοι;

Μονάδες 15

B3. Ο συντάκτης του Κειμένου 1 επιλέγει να διατυπώσει την κατακλείδα της τρίτης παραγράφου ερωτηματικά: «Η απόκτηση των γνώσεων, η ανάδειξη των δεξιοτήτων, η εκπαίδευση υψηλού επιπέδου, οι μεταπτυχιακές σπουδές και οι καλές δουλειές θα είναι στην Ελλάδα το αποκλειστικό προνόμιο των εύπορων οικογενειών;»

α) Με ποιες διαπιστώσεις καταλήγει σε αυτή την κατακλείδα; (μονάδες 8)

β) Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας διατυπώνοντας την κατακλείδα με ερωτηματικό τρόπο; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Στο Κείμενο 3 παρατηρούμε την ύπαρξη αντιθέσεων. Ποιες είναι αυτές και πώς, κατά τη γνώμη σας, σχετίζονται με την ψυχική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου; (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Είδος: Επιχειρηματολογικό άρθρο σε τοπική εφημερίδα, στο πλαίσιο αφιερώματος του τοπικού Τύπου στην Εκπαίδευση.

Ιδιότητα: Μαθητής/Μαθήτρια Γ' Λυκείου, από τον οποίο/την οποία ζητείται να εκφράσει τη γνώμη του/της, γιατί έχει άμεση εμπειρία της εκπαιδευτικής διαδικασίας στη χώρα μας.

Θέμα: Λαμβάνοντας υπόψη τα δύο μη λογοτεχνικά κείμενα που διαβάσατε αλλά και τις δικές σας εκπαιδευτικές εμπειρίες, ποιες είναι οι τρεις καίριες παρεμβάσεις που προτείνετε για τη βελτίωση της κατάστασης στην εκπαιδευτική πραγματικότητα της χώρας μας; Να τεκμηριώσετε τις προτάσεις σας σε ένα κείμενο 350 – 400 λέξεων.

Μονάδες 30

Κριτήριο αξιολόγησης 2

Κείμενο 1

Ο νέος ουμανισμός

Ενίοτε γίνεται λόγος για νέο μεσαίωνα με ποικίλες αφορμές. Η πολυ-δυναμικότητα του 21ου αιώνα με τις αναδυόμενες υπερδυνάμεις της Κίνας και της Ινδίας θυμίζουν σε κάποιους τον 12ο αιώνα, όταν ο κόσμος ήταν ταυτόχρονα και δυτικός και ανατολικός. Τα σημερινά παγκοσμιοποιημένα δίκτυα παρουσιάζουν αναλογίες με τα εμπορευματικά δίκτυα του Μεσαίωνα που δημιούργησαν οι Σταυροφορίες και ο δρόμος του μεταξιού. Οι μεσαιωνικές επιδημίες παραλληλίζονται με τη γρίπη των πτηνών ή και το AIDS, ενώ ο αυξανόμενος ρόλος του Ισλάμ και το χάσμα πλουσίων και φτωχών προκαλούν πρόσθετους συνειρμούς. Η ΕΕ αντιμετωπίζεται ως το αντίστοιχο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και η Αμερική ως το νέο Βυζάντιο, που βλέπει και προς τα δυτικά και προς τα ανατολικά, ούσα σε μεταβατική κατάσταση.

Μήπως όμως η κρίση μάς φέρει, εκτός από νέες λέξεις, φράσεις ή ανέκδοτα, και νέους συνειρμούς, περνώντας από τον νέο μεσαιωνισμό στον νέο ουμανισμό; Ο τελευταίος θα ήταν ένας βολικά ευρύχωρος όρος για να συστεγάσει τις ποικίλες αντιστάσεις των καιρών. Δεν πρόκειται για αυτοτελές κίνημα ή ιδεολογικό ρεύμα, ούτε για αναβίωση του αμερικανικού κριτικού κινήματος των αρχών του εικοστού αιώνα, αλλά για έναν όρο που θα λειτουργούσε συνοπτικά ως αντίπαλος της νέας τάξης πραγμάτων που έχει δημιουργήσει η επιμονή στην οικονομική ανάπτυξη με στόχο το μέγιστο ιδιωτικό κέρδος και με παράλληλη αδιαφορία για τον άνθρωπο.

Ο «νέος ουμανισμός» φαίνεται να πριμοδοτεί το αίσθημα και όχι τη λογική, τη συμπάθεια και όχι την αποστασιοποίηση. Στο οικονομικό και θεσμικό επίπεδο θα μπορούσε να αναχθεί σε σύνθημά του αυτό που τελευταία ακούγεται συχνά στην Ελλάδα: «Είμαστε

άνθρωποι και όχι αριθμοί». Στο εκπαιδευτικό επίπεδο ο νέος ουμανισμός υπερασπίζεται την προτεραιότητα της παιδείας και της μόρφωσης και αντιστρατεύεται την κατάρτιση, την εμπορευματοποίηση, τις τεχνικές δεξιότητες και την προετοιμασία για την αγορά εργασίας. Ως αντιρατσιστική δράση, ο νέος ουμανισμός προασπίζεται την κατάργηση των φυλετικών ή άλλων διαχωρισμών, στηρίζει όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη και τονίζει ότι η αλληλεγγύη δεν ελέγχει διαβατήριο ή χρώμα. Επιμένοντας στο σύνολο και στην αυτοδιαχείριση και όχι στον κοινωνικό κατακερματισμό και στην πολυδιάσπαση, ο νέος ουμανισμός αντιστέκεται επίσης στην ιδεοληψία της διαρκούς ανάπτυξης και στην κυριαρχία των αγορών, ζητώντας την επιστροφή στη μικρή κλίμακα, στην τοπικότητα, στην κοινότητα και στο φυσικό περιβάλλον.

Είναι σε θέση αυτός ο πολυσχιδής νέος ουμανισμός να λειτουργήσει συσπειρωτικά, να εκφράσει τις διάφορες μορφές κοινωνικής αντίστασης και να αποτελέσει σοβαρό αντίβαρο στην παγκοσμιοποίηση ή θα στιγματιστεί ως αιθεροβάμων ιδεαλισμός και απατηλή ουτοπία; Ως ποιον βαθμό μια από τις βαθύτερες συνέπειες της κρίσης είναι η νέα ανακάλυψη του ανθρώπινου παράγοντα, που παίρνει τη μορφή ενός νέου ουρανισμού με σύνθημα «μέτρο όλων ο άνθρωπος»; Θα είναι εν τέλει αυτός ο νέος ουμανισμός αντίσταση, επιστροφή ή νέα αφετηρία;

Δημήτρης Τζιόβας, *Το Βήμα*, 11/08/2013 [διασκευή]

Κείμενο 2

Ενός λεπτού σιγή

Εσείς που βρήκατε τον άνθρωπό σας
κι έχετε ένα χέρι να σας σφίγγει τρυφερά,
έναν ώμο να ακουμπάτε την πίκρα σας,
ένα κορμί να υπερασπίζει την έξαψή σας,

κοκκινίσατε άραγε για την τόση ευτυχία σας,
έστω και μία φορά;
είπατε να κρατήσετε ενός λεπτού σιγή
για τους απεγνωσμένους;

Από τη συλλογή *Ανυπεράσπιστος καημός* (1960)
Ντίνος Χριστιανόπουλος, *Ποιήματα*, Εκδόσεις Διαγωνίου, Θεσσαλονίκη 1985

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε σε 70-80 λέξεις την πρόταση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 ως απάντηση στον νέο μεσαιωνισμό.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος. (μονάδες 10) Να τεκμηριώσετε τη θέση σας με μία (1) αναφορά στο κείμενο για κάθε απάντηση. (μονάδες 5)

α. Γεγονότα και χαρακτηριστικά του 21^{ου} αιώνα δημιουργούν συνειρμούς με αντίστοιχα των μεσαιωνικών χρόνων.

β. Η νέα τάξη πραγμάτων έχει ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό.

γ. Ο νέος ουμανισμός δίνει έμφαση στον μορφωτικό και παιδευτικό ρόλο της εκπαίδευσης.

δ. Η διαρκής οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί στόχο του νέου ουμανισμού.

ε. Ο συγγραφέας εκφράζει τη βεβαιότητά του για τον ρόλο του νέου ουμανισμού ως αντίβαρου στην παγκοσμιοποίηση.

Μονάδες 15

B2. Ο Δ. Τζιόβας στην 1^η παράγραφο του κειμένου του σημειώνει: «Ενίστε γίνεται λόγος για νέο μεσαίωνα με ποικίλες αφορμές.» Πώς τεκμηριώνει αυτή την αναφορά; Να δώσετε την απάντησή σας σε 60-70 λέξεις, αξιοποιώντας στοιχεία της παραγράφου.

Μονάδες 10

B3. Πώς κατά τη γνώμη σας λειτουργεί το σημείο στίξης που κυριαρχεί στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, λαμβάνοντας υπόψη σας και τη θέση της παραγράφου στο κείμενο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το κύριο θέμα του Κειμένου 2; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας, αξιοποιώντας τους κατάλληλους κειμενικούς δείκτες. Πιστεύετε ότι οι σημερινοί νέοι είναι ευαισθητοποιημένοι σε αυτό το θέμα; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Ο Δ. Τζιόβας εκθέτει τις απόψεις του για τον νέο ουμανισμό και ολοκληρώνει το κείμενό του χωρίς να παίρνει θέση. Να διατυπώσετε τη δική σας άποψη για τον ρόλο του νέου ουμανισμού σε ένα άρθρο – απάντηση στον συγγραφέα, το οποίο θα δημοσιευτεί στην ίδια εφημερίδα. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

Κριτήριο αξιολόγησης 3

Κείμενο 1

«Ζωή – πατίνι» με τη νέα μόδα στην Ευρώπη

Είναι βέβαιο ότι η είδηση που ακολουθεί θα λυπήσει τους λάτρεις των ηλεκτρικών πατινιών, που έχουν πλέον καταλάβει τους δρόμους της Ευρώπης, και όχι μόνον. Οι δημοτικές αρχές του Μιλάνου αποφάσισαν να βάλουν οριστικό τέλος σε αυτήν τη νέα μαστιγα, δίνοντας στις εταιρείες που τα εκμεταλλεύονται προθεσμία τριών ημερών για να τα απομακρύνουν. Ειδικότερα, οι αρμόδιοι αντιδήμαρχοι για την ασφάλεια, εξέδωσαν διαταγή για να αποσυρθούν τα ηλεκτρικά πατίνια από τους δρόμους του Μιλάνου έως ότου ο δήμος καταρτίσει και δημοσιεύσει σχετικό διαγωνισμό για την ανάθεση της ενοικίασής τους, και τοποθετηθούν οι σχετικές σημάνσεις με τις οδηγίες χρήσης και τις απαγορεύσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία. Σήμερα στο Μιλάνο λειτουργούν επτά εταιρείες ενοικίασης ηλεκτρικών πατινιών, ενώ δεν είναι λίγοι οι ντόπιοι που, αποφασίζοντας να εξοικονομήσουν χρήματα μακροπρόθεσμα, αγόρασαν το δικό τους. Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, η χρήση τους επιτρέπεται μόνο σε πεζοδρόμους και η μέγιστη ταχύτητά τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τα έξι χιλιόμετρα την ώρα. Ωστόσο, οι αναβάτες τους δεν φαίνεται να το βάζουν κάτω και εφορμούν και στους δρόμους. Ήδη έχουν καταγραφεί πολλά μικροατυχήματα, αλλά και μία παράσυρση πεζού, ο οποίος κατέληξε στο νοσοκομείο με πολλαπλά κατάγματα.

Όμως, τα ηλεκτρικά πατίνια συνιστούν πανευρωπαϊκή μαστιγα, που έχει εξοργίσει πολλούς κατοίκους, εποχούμενους και πεζούς των ευρωπαϊκών μητροπόλεων.

Οι λάτρεις του μέσου, βέβαια, θεωρούν ότι πρόκειται για ένα πραγματικό άλμα στο μέλλον των μεταφορών κι έναν καταπληκτικό τρόπο για να μετακινηθείς με ταχύτητα, από το Λούβρο στον Πύργο του Άιφελ, χωρίς να παραγάγεις ατμοσφαιρική ρύπανση. Οι επικριτές του, ωστόσο, διαφωνούν, επισημαίνοντας τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των τραυματισμών αλλά και των θανάτων από συγκρούσεις με ηλεκτρικά πατίνια καταγγέλλοντας ταυτόχρονα την τρομερή ενόχληση που προκαλούν σε πεζούς, ποδηλάτες και αυτοκινητιστές, οι οποίοι διεκδικούν και αυτοί μία θέση σε δρόμους και πεζοδρόμια.

Κείμενο που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφ. *Η Καθημερινή* στις 17/08/2019
[διασκευή]

Κείμενο 2

*Το κείμενο που ακολουθεί είναι συνέντευξη του Ρόμπερτ Πεν, φανατικού ποδηλάτη και δημοσιογράφου, στη *Lifo* (09/05/2012) για το βιβλίο του «Όλα για το ποδήλατο».*

Τι σας ώθησε να γράψετε αυτό το βιβλίο; Τι θέλατε να εκφράσετε μέσα από αυτό;

Η ιστορία του ποδηλάτου και ο ρόλος που έχει παίξει στον σύγχρονο κόσμο δεν έχει τύχει ανάλογης συγγραφικής αποδοχής. Είναι περίεργο. Γρηγορότερα κι εντυπωσιακότερα μέσα μεταφοράς, όπως τα αεροπλάνα, τα αυτοκίνητα και οι μηχανές, πήραν τη θέση που κατείχε το ποδήλατο στην ανθρώπινη φαντασία, παρόλο που αυτό εφευρέθηκε πρώτο. Σήμερα είναι το πιο δημοφιλές μέσο μεταφοράς στον πλανήτη.

Αυτή η αίσθηση ελευθερίας που νιώθει κανείς όταν κατηφορίζει με το ποδήλατό του έναν λόφο μπορεί να συγκριθεί με κάποιο άλλο συναίσθημα;

Νομίζω πως αποτελεί μια μοναδική ανθρώπινη εμπειρία. Εάν έχεις κάποια στιγμή βιώσει μια τέτοια εμπειρία δέους κι ελευθερίας πάνω σε ένα ποδήλατο, εάν έχεις ταξιδέψει ποτέ από τη

θλίψη στον ρυθμό δύο κινούμενων τροχών ή έχεις νιώσει την αναζωπύρωση της ελπίδας, κάνοντας πετάλι προς την κορυφή ενός λόφου με τη δροσιά του ιδρώτα στο μέτωπό σου, τότε έχουμε μοιραστεί κάτι βασικό και θεμελιώδες. Ξέρουμε ότι «όλα είναι για το ποδήλατο».

1890: Το ποδήλατο έχει γίνει το πιο χρηστικό μέσο μεταφοράς στην πόλη. 2012: Το ποδήλατο είναι το πιο χρηστικό μέσο μεταφοράς στην πόλη. Πώς το εξηγείτε αυτό;

Αυτήν τη στιγμή τα ποδήλατα είναι της μόδας, ενδεικτικό του πώς ζητήματα υγείας, μετακίνησης, περιβάλλοντος και οι τιμές των καυσίμων θέτουν το ποδήλατο και πάλι στο επίκεντρο της συνείδησης του κοινού. Το πρώτο ποδηλατικό περιοδικό, το «Velocipede Illustre», έγραφε το 1869: «Το μεταλλικό άλογο συμπληρώνει ένα κενό της μοντέρνας ζωής, είναι μία απάντηση όχι μόνο στις ανάγκες της αλλά και στις προσδοκίες της. Είναι σχεδόν σίγουρο πως ήρθε για να μείνει». Το ίδιο πράγμα μπορεί να ειπωθεί και σήμερα. Ο Άγγλος συγγραφέας της βικτωριανής εποχής Χ. Τζ. Γουέλς είπε κάποτε: «Όταν βλέπω έναν ενήλικο πάνω σ' ένα ποδήλατο, παύω ν' απελπίζομαι για το μέλλον της ανθρώπινης φυλής». Σήμερα θα ήταν γεμάτος ελπίδα.

[διασκευή]

Κείμενο 3

Το ποδήλατο

Το παιδικό ποδήλατό μου, ο άλλοτε απαστράπτων Πήγασος που απογειωνόταν μόλις τον καβάλαγα, έχει για πάντα τώρα υπογειωθεί. Κι ας λέω ψέματα, αδιάκοπα, στον εαυτό μου και σ' εκείνο, πως, κάποια μέρα θα του αλλάξω λάστιχα, απ' τη σκουριά του θα το γδύσω, θα το λαδώσω και θα το γυαλίσω κι όλο τον κόσμο μαζί του θα γυρίσω· το παιδικό ποδήλατό μου έχει για πάντα υπογειωθεί· το ξέρω και το ξέρει.

Αργύρης Χιόνης, από τη συλλογή *Στο υπόγειο*, εκδ. Νεφέλη 2004

ΘΕΜΑ Α

Σε 70-80 λέξεις να παρουσιάσετε τις δύο αντίθετες απόψεις, σύμφωνα με το Κείμενο 1, σχετικά με τη χρήση του ηλεκτρικού πατινιού στις ευρωπαϊκές πόλεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Να αξιολογήσετε:

- α.** την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 5)
- β.** τη σχέση του τίτλου αυτού με το θέμα του κειμένου και τη θέση που φαίνεται να παίρνει για αυτό ο αρθρογράφος (μονάδες 10).

Μονάδες 15

B2. Ο Ρόμπερτ Πεν, απαντώντας στη δεύτερη ερώτηση (Κείμενο 2), χρησιμοποιεί το α' ενικό, το β' ενικό και το α' πληθυντικό πρόσωπο. Σε ποιους λόγους οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η διαφοροποίηση του προσώπου των ρημάτων στη συγκεκριμένη απάντηση;

Μονάδες 15

B3. Να συγκρίνετε τα Κείμενα 1 και 2 ως προς τον βαθμό της βεβαιότητας με την οποία εκφράζει τις απόψεις του ο ομιλητής καθενός από αυτά. Στη σύγκριση αυτή να λάβετε υπόψη το εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σχέση που έχει αναπτύξει το ποιητικό υποκείμενο με το ποδήλατο, όπως την προσλαμβάνετε στο Κείμενο 3; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Πρόκειται να συμμετάσχετε με ομιλία 300-350 λέξεων σε συζήτηση που γίνεται στο πνευματικό κέντρο του Δήμου σας για την τεχνολογία και τις εφαρμογές της σε μια εποχή έκπτωσης της ποιότητας ζωής. Έχοντας διαβάσει τα Κείμενα 1 και 2 και με την ιδιότητά σας ως μαθητή/μαθήτριας της Γ' Λυκείου, αποφασίζετε στην ομιλία σας να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με την αναγκαιότητα και τις προϋποθέσεις χρήσης εναλλακτικών μέσων μεταφοράς στην καθημερινή ζωή.

Μονάδες 30

Κριτήριο αξιολόγησης 4

Κείμενο 1

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο Τύπο με αφορμή την έκθεση με τίτλο «Με αντίδοτο το ευφυές χιούμορ», η οποία ήταν αφιερωμένη στο έργο του γελοιογράφου Αρκά.

Το γέλιο, θεραπεία ενάντια στις κρίσεις

Η δουλειά του Αρκά, που με συνέπεια, οξυδέρκεια και καυστικό χιούμορ γελοιογραφεί την ελληνική καθημερινότητα των τελευταίων 40 χρόνων, έχει υπάρξει σημείο αναφοράς για πολλούς από εμάς. Οι ήρωες και κυρίως οι αντι-ήρωές του κυκλοφορούν ανάμεσά μας ήδη από το 1980, όταν ο δημιουργός τους άρχισε να δημοσιεύει κόμικς στο περιοδικό «Βαβέλ». Ο ίδιος ο Αρκάς (που υπογράφει πάντα τα έργα του με αυτό το ψευδώνυμο) ποτέ δεν εμφανίζεται ως πρόσωπο στο κοινό. Προτιμά να βρίσκεται παντού και πουθενά, ακούγοντας τις συζητήσεις μας και διαβάζοντας την ίδια στιγμή το υποσυνείδητό μας. Έτσι καταφέρνει να μας ξαφνιάζει, να μας θυμώνει, να μας συγκινεί, να μας ταραξεί· εντέλει να μας θεραπεύει μέσω του γέλιου. Γι' αυτόν το λόγο, η έκθεση που του αφιερώνει

στους 26^{ους} Πλόες του το Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνιέως με τίτλο «Με αντίδοτο το ευφυές χιούμορ» λειτουργεί ως «φάρμακο» γι' αυτό το δύσκολο καλοκαίρι.

Αντέχουμε το χιούμορ και μπορούμε ακόμη να γελάμε, ρωτάμε την ιστορικό τέχνης και θεωρίας του πολιτισμού Αθηνά Σχινά, επιμελήτρια της έκθεσης, και στενή συνεργάτιδα του σκιτσογράφου, που δεν δίστασε να συμπεριλάβει μεταξύ των έργων την πιο πρόσφατη σειρά γελοιογραφιών του Αρκά με θέμα την πανδημία. «Το χιούμορ δεν είναι μονοδιάστατο», απαντά η ίδια. «Θέλει μέτρο, ευρηματικότητα, ενσυναίσθηση, αδέσμευτη συνείδηση, αυτοσαρκασμό κι απουσία προκαταλήψεων. Το χιούμορ του Αρκά έχει αυτά τα γνωρίσματα, γι' αυτό είναι καταλυτικό και μαζί λυτρωτικό. Γελάμε, και αυτό το αυθόρμητο γέλιο μας αποστασιοποιεί από την πραγματικότητα δίνοντάς μας την ικανότητα να αντιστεκόμαστε στις δυσκολίες και να τις αντιμετωπίζουμε από διαφορετικές οπτικές γωνίες.»

Συνεπώς, αναρωτιόμαστε, η δουλειά του γελοιογράφου είναι πιο παραγωγική σε περιόδους ευημερίας ή σε εποχές κρίσης, όπως αυτές που βιώνουμε; «Ποτέ δεν είναι εύκολη η δουλειά ενός γελοιογράφου, όταν βέβαια το έργο του επιδιώκει να μην είναι καταναλωτικό και να μην ικανοποιεί τις “εύκολες” αντιδράσεις του κοινού», σχολιάζει η κ. Σχινά. «Θεωρώ μάλιστα ότι σε περιόδους ευημερίας, είναι ακόμη πιο απαιτητική η δουλειά ενός γελοιογράφου, γιατί τότε έχει περισσότερες δυνατότητες να καλλιεργήσει ένα μεγαλύτερο εύρος εκφραστικών ποιοτήτων, πνευματικών και υπαρξιακών αναζητήσεων. Ανεξάρτητα, ωστόσο, από αυτό, πιστεύω ότι η γελοιογραφία είναι κοινωνικά και πολιτισμικά απαραίτητη, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης.»

Μάρω Βασιλειάδου, *Η Καθημερινή*, 10/07/2020 [διασκευή]

Κείμενο 2

Με αφορμή την επανέκδοση του βιβλίου του «Η μουσική ως φάρμακο», ο καρδιολόγος, συνθέτης και συγγραφέας Θανάσης Δρίτσας δίνει συνέντευξη και απαντά σε ερωτήσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη μουσικοθεραπεία και την υπαρξιακή διάσταση της μουσικής.

Η μουσική ως φάρμακο

Τι σας έκανε να εστιάσετε περισσότερο στη μουσική σε σχέση με τις υπόλοιπες τέχνες;

Το ότι είμαι βέβαια και ο ίδιος μουσικός και συνθέτης μουσικής και είχα αρχικά (βιωματικά) διαπιστώσει τις ευεργετικές επιδράσεις της μουσικής στην ίδια μου τη ζωή. Η μουσική υπήρξε για εμένα παυσίλυπο, παυσίπονο και αντίδοτο στην ασθένεια και τη φθορά με την οποία έρχομαι αντιμέτωπος καθημερινά στο πλαίσιο της άσκησης μιας μάχιμης ιατρικής ειδικότητας, όπως είναι η καρδιολογία. Αποφάσισα πριν από πολλά χρόνια να ψάξω τους βιολογικούς μηχανισμούς που σχετίζονται με τη θεραπευτική ιδιότητα της μουσικής, είχα μια ανεξήγητα μεγάλη περιέργεια και εσωτερική παρακίνηση πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Από τη μία είναι το άκουσμα της μουσικής και από την άλλη η δημιουργία. Είναι διαφορετική η επίδρασή της στον ακροατή και διαφορετική στον δημιουργό;

Σαφώς η επίδραση της μουσικής είναι διαφορετική σε ακροατή και δημιουργό, άλλωστε ο δημιουργός όταν δημιουργεί έχει υπόψη του τον ακροατή. Στον δημιουργό είναι

περισσότερο ωφέλιμη η ίδια η δημιουργική διαδικασία. Και στη μουσικοθεραπεία έχουμε αφενός τη μορφή παθητικής ακρόασης μιας προεπιλεγμένης μουσικής αφετέρου τη βιωματική θεραπεία, όπου η μουσική γίνεται το μέσο προκειμένου να αναδυθεί η δημιουργική σχέση θεραπευτή-θεραπευόμενου. Στη βιωματική θεραπεία η μουσική γεννιέται συχνά ως αποτέλεσμα αυτοσχεδιασμού και η δημιουργική διαδικασία κατευθύνεται από έναν εκπαιδευμένο θεραπευτή-ειδικό.

Ως καρδιολόγος έρχεστε καθημερινά σ' επαφή με τον ανθρώπινο πόνο και το δίπολο της ζωής και του θανάτου. Η μουσική έχει υπαρξιακή διάσταση;

Η μουσική σε σχέση με τις άλλες τέχνες είναι κάτι το άυλο, πνευματικό και αφηρημένο και όπως έχει καταθέσει και ο Στραβίνσκυ στο βιβλίο του «Μουσική Ποιητική» μας συνδέει με το ουράνιο, το μεταφυσικό κομμάτι μας. Η μουσική πάει κόντρα στη βαρύτητα που έχει την τάση να μας προσγειώσει πάνω στο υλικό μας κομμάτι. Αυτή η πνευματική διάσταση της μουσικής συνδέεται με το υπαρξιακό ζήτημα και έχει τη δυνατότητα να προσφέρει πνευματική εμπειρία ως «παραμυθία» και να προσδώσει έτσι νόημα στη ζωή. Βλέπουμε για παράδειγμα πόσο σημαντική είναι η μουσικοθεραπεία προκειμένου να προσφέρει νόημα σε ασθενείς τελικού σταδίου που αντιμετωπίζουν κατάματα τον θάνατο ως μόνη προοπτική.

Συνέντευξη στη Δήμητρα Διδαγγέλου για το ηλεκτρονικό περιοδικό *Ψυχο-Γραφήματα*
08/04/2019 [διασκευή]

Κείμενο 3

ΠΟΙΗΤΙΚΗ

Αξίζει δεν αξίζει
στέλνω τις εκθέσεις μου σε χώρες που δε γίνανε ακόμα
προδίνω τις κινήσεις ενός ήλιου
που πέφτει την αυγή δίπλα στις μάντρες
επικυρώνοντας με φως
τις εκτελέσεις.

Η κάθε μου λέξη
αν την αγγίζεις με τη γλώσσα
θυμίζει πικραμύγδαλο.
Απ' την κάθε μου λέξη
λείπει ένα μεσημέρι με τα χέρια της μητέρας δίπλα στο ψωμί
και το φως που έσταζε απ' το παιδικό κουτάλι στην πετσέτα.

Η μόνη ξιφολόγη μου
ήταν το κρυφοκοίταγμα του φεγγαριού απ' τα σύννεφα.
Ίσως γι' αυτό δεν έγραψα ποτέ
στίχους τελεσίδικους σαν άντερα χυμένα
ίσως γι' αυτό εγκαταλείπουν ένας-ένας τα χαρτιά μου
και τους ακούω στις κουβέντες όσων δε με έχουνε διαβάσει.

Άη Στράτης 1951

ΘΕΜΑ Α

Να παρουσιάσετε συνοπτικά (50-60 λέξεις) όσα αναφέρονται στο Κείμενο 1 για τον Αρκά και το σκιτσογραφικό έργο του.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Ο τίτλος του Κειμένου 1 αποδίδει, κατά τη γνώμη σας, επιτυχώς το περιεχόμενό του; Να τεκμηριώσετε τη θέση σας.

Μονάδες 15

B2. Το Κείμενο 1 έχει πληροφοριακό/ενημερωτικό χαρακτήρα. Να το επιβεβαιώσετε με αναφορά σε δύο (2) στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 10

B3. Ποια είναι η βασική ιδέα της απάντησης που δίνει ο Θανάσης Δρίτσας στην 3^η ερώτηση της δημοσιογράφου; Πώς κρίνετε τη γνώμη αυτή; Τεκμηριώστε τη θέση σας (100-120 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Να διατυπώσετε το ερμηνευτικό σχόλιό σας για το Κείμενο 3, παρουσιάζοντας το κύριο, κατά τη γνώμη σας, θέμα του. Να συμπεριλάβετε στην απάντησή σας σχετικούς με το θέμα δείκτες του ποιήματος και την προσωπική σας ανταπόκριση σε αυτό. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Σε μια έκθεση γελοιογραφίας που οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Λυκείου σας ανέλαβες ως εκπρόσωπος της τάξης σου να εκφωνήσεις λόγο. Το θέμα που επέλεξες να παρουσιάσεις έχει τον τίτλο «Ο παιδαγωγικός ρόλος του γέλιου και η σημασία της γελοιογραφίας για την κοινωνία και τον πολιτισμό.» Η ομιλία σου, 350-400 λέξεων, απευθύνεται σε μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς που ήρθαν στα εγκαίνια της έκθεσης.

Μονάδες 30

1.5. Πίνακες διαβαθμισμένων κριτηρίων για τη βαθμολόγηση των επιδόσεων των μαθητών και των μαθητριών σε θέματα παραγωγής λόγου (συνοπτική απόδοση, ερμηνευτικό σχόλιο και παραγωγή κριτικού λόγου) στο μάθημα Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Για τη βαθμολόγηση των επιδόσεων των μαθητών και των μαθητριών σε γραπτές εξετάσεις, ως προς: α) τη συνοπτική απόδοση (θέμα 1ο), β) το ερμηνευτικό σχόλιο (θέμα 3ο) και γ) παραγωγή κριτικού λόγου (θέμα 4ο), παρατίθενται στο **Παράρτημα** ως υποδείγματα πίνακες διαβαθμισμένων κριτηρίων. Για το 2ο θέμα δεν παρατίθενται πίνακες λόγω της ποικιλίας των ερωτημάτων, τόσο ως προς το είδος τους (κλειστού, ανοικτού τύπου) όσο και ως προς τον στόχο τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Πίνακες διαβαθμισμένων κριτηρίων

1^ο ΘΕΜΑ (Συνοπτική νοηματική απόδοση)

Βαθμός	7	6	5	4	3	2	1	0
Περιεχόμενο (1-7)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάζονται όλες οι κύριες έννοιες ○ Περιλαμβάνονται σημαντικές συμπληρωματικές πληροφορίες ○ Μεταφέρεται πειστικά η άποψη του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάζονται οι περισσότερες κύριες έννοιες ○ Περιλαμβάνονται κάποιες συμπληρωματικές πληροφορίες ○ Μεταφέρεται εν μέρει η άποψη του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάζεται το θέμα, αλλά όχι οι κύριες έννοιες ○ Περιλαμβάνονται λίγες συμπληρωματικές πληροφορίες ○ Δε μεταφέρεται η άποψη του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Αστοχία στην παρουσίαση του θέματος ○ Δε μεταφέρεται η άποψη του συγγραφέα 				
		Οργάνωση (1-5)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Χρησιμοποιούνται κατάλληλα τεχνικές πύκνωσης ή/και παράφρασης για τη συνοπτική νοηματική απόδοση ○ Οι πληροφορίες παρουσιάζονται λογικά, με συνοχή και συνεκτικότητα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον κατάλληλα τεχνικές πύκνωσης ή/και παράφρασης για τη συνοπτική νοηματική απόδοση ○ Οι περισσότερες πληροφορίες παρουσιάζονται λογικά, με σχετική συνοχή και συνεκτικότητα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Δε χρησιμοποιούνται τεχνικές πύκνωσης ή/και παράφρασης (πλήρης ή μεγάλης έκτασης αντιγραφή από το κείμενο) και το νόημα δεν αποδίδεται (συνοπτικά) ○ Οι πληροφορίες παρουσιάζονται χωρίς συνοχή και συνεκτικότητα 			
				Γλώσσα (1-3)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Κατάλληλη χρήση γλωσσικών συμβάσεων (γραμματικοσυντακτικά και σημασιολογικά στοιχεία) ○ Μηδενική επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ στον επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Επαρκής χρήση γλωσσικών συμβάσεων (γραμματικοσυντακτικά και σημασιολογικά στοιχεία) ○ Μικρή επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ στον επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ανεπαρκής χρήση γλωσσικών συμβάσεων (γραμματικοσυντακτικά και σημασιολογικά στοιχεία) ○ Τα λάθη δυσχεραίνουν την κατανόηση/ τον επικοινωνιακό στόχο 	
								Δεν υπάρχει κάτι προς αξιολόγηση

3^ο Θέμα: Ερμηνευτικό σχόλιο

Βαθμός	Κατανόηση και ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου <ul style="list-style-type: none"> ο Βαθμός κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου ο Βαθμός υποστήριξης της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο 	Κειμενικοί δείκτες και στοιχεία συγκεκριμένου (του λογοτεχνικού κειμένου) <ul style="list-style-type: none"> ο Βαθμός κατανόησης των επιλογών του συγγραφέα (κειμενικοί δείκτες, συγκεκριμένο), σχετικά με την οργάνωση και τη δομή (π.χ. γλώσσα, τεχνική, ύφος, εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) με παραδείγματα από το κείμενο 	Οργάνωση και γλωσσική έκφραση ερμηνευτικού σχολίου <ul style="list-style-type: none"> ο Αλληλουχία και συνοχή του ερμηνευτικού σχολίου ο Επίπτωση γραμματικοσυντακτικών λαθών στην κατανόηση της ερμηνευτικής εκδοχής ο Κατάλληλο λεξιλόγιο
13-15	<ul style="list-style-type: none"> ο Πολύ καλό επίπεδο κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου. ο Πολύ καλή τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> ο Πολύ καλή αναγνώριση συγγραφικών επιλογών ο Πλούσιες αναφορές παραδειγμάτων από το κείμενο και σε διαφορετικά πεδία των συγγραφικών επιλογών (σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> ο Πολύ καλή παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής με την απαραίτητη αλληλουχία και συνοχή ο Ακρίβεια στη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων ο Πλούσιο λεξιλόγιο
09-12	<ul style="list-style-type: none"> ο Καλό επίπεδο κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου. ο Καλή τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> ο Καλή αναγνώριση συγγραφικών επιλογών ο Αρκετές αναφορές παραδειγμάτων από το κείμενο και σε διαφορετικά πεδία των επιλογών αυτών (σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> ο Καλή παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής με αλληλουχία και συνοχή ο Καλή χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων ο Καλό λεξιλόγιο ο Τα όποια λάθη δε δυσχεραίνουν την κατανόηση της ερμηνευτικής προσέγγισης
05-08	<ul style="list-style-type: none"> ο Επαρκής κατανόηση, επαρκής προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης. ο Επαρκής τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> ο Επαρκής αναγνώριση συγγραφικών επιλογών ο Περιορισμένη αναφορά παραδειγμάτων από το κείμενο π.χ. σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> ο Επαρκής παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής ο Επαρκής χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων ο Επαρκές λεξιλόγιο ο Τα λάθη δυσχεραίνουν εν μέρει την κατανόηση της ερμηνευτικής προσέγγισης
01-04	<ul style="list-style-type: none"> ο Έλλειψη κατανόησης, παρανόηση. ο Μηδενική ή ακατάλληλη αναφορά παραδειγμάτων από το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> ο Έλλειψη αναφορών ή ασύμβατες αναφορές στις συγγραφικές επιλογές, ή ελλειπτική αναφορά σε επί μέρους πλευρές. 	<ul style="list-style-type: none"> ο Ανεπαρκής παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής ο Ακατάλληλη ή λανθασμένη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων ο Ακατάλληλη ή λανθασμένη χρήση λεξιλογίου ο Τα λάθη δυσχεραίνουν την κατανόηση της ερμηνευτικής προσέγγισης
0	<ul style="list-style-type: none"> ο Δεν υπάρχει απάντηση 		

4^ο ΘΕΜΑ (Παραγωγή γραπτού λόγου)

Βαθμός	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
Περιεχόμενο (1-12)			<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή επίτευξη επικοινωνιακού στόχου και ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Πολύ καλή κάλυψη προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/ων αναφοράς) 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή επίτευξη επικοινωνιακού στόχου και ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Καλή κάλυψη των περισσότερων προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/ων αναφοράς) 			<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής επίτευξη επικοινωνιακού στόχου και μερική ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Κάλυψη των περισσότερων προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/ων αναφοράς) 			<ul style="list-style-type: none"> Ανεπαρκής επίτευξη επικοινωνιακού στόχου (ο αναγνώστης δυσκολεύεται να παρακολουθήσει το κείμενο) και ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Μη κάλυψη των περισσότερων προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/ων αναφοράς) 			
			<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Πολύ καλή παρουσίαση ιδεών και λογική ανάπτυξη επιχειρημάτων (χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους, συνεκτικότητα, μετασχηματισμός ιδεών κειμένου/ων αναφοράς) Συνεπής χρήση γένους λόγου – ύφους σε όλο το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Καλή παρουσίαση ιδεών και λογική ανάπτυξη επιχειρημάτων (χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους, συνεκτικότητα, μετασχηματισμός ιδεών κειμένου/ων αναφοράς) Συνεπής χρήση γένους λόγου – ύφους στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου 			<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Επαρκής παρουσίαση των περισσότερων ιδεών και επιχειρημάτων (χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους, συνεκτικότητα, μετασχηματισμός ιδεών κειμένου/ων αναφοράς) Επαρκής χρήση γένους λόγου – ύφους 			<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη ή ανεπαρκής οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Έλλειψη συνεκτικότητας και λογικής ανάπτυξης των περισσότερων ιδεών και επιχειρημάτων Ακατάλληλη χρήση γένους λόγου – ύφους 			
													Δεν υπάρχει κάτι προς αξιολόγηση

				Γλώσσα (1-8)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Μεγάλο εύρος και ακρίβεια γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που ανταποκρίνονται στο θέμα ○ Μεγάλο εύρος και ακρίβεια σημασιολογικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στο θέμα ○ Εξαιρετική ορθογραφία και στίξη ○ Μηδενική επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ στον επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Κατάλληλο εύρος και ακρίβεια γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που ανταποκρίνονται στο θέμα (μη συστηματικά λάθη) ○ Κατάλληλο εύρος και ακρίβεια σημασιολογικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στο θέμα (χωρίς συχνή επανάληψη) ○ Καλή ορθογραφία και στίξη ○ Μικρή επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ στον επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Επαρκής ακρίβεια γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που ανταποκρίνονται στο θέμα, περιορισμένο εύρος ○ Επαρκής ακρίβεια σημασιολογικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στο θέμα, περιορισμένο εύρος ○ Επαρκής ορθογραφία και στίξη ○ Τα λάθη δυσχεραίνουν εν μέρει την κατανόηση/ τον επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ανεπάρκεια στη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων ○ Ανεπάρκεια στη χρήση σημασιολογικών στοιχείων ○ Ελλιπής ορθογραφία και στίξη ○ Τα λάθη δυσχεραίνουν την κατανόηση/ τον επικοινωνιακό στόχο 	
--	--	--	--	---------------------	---	--	--	---	--